

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Ekonomické dopady zavedení minimálního
důchodu**

**Economic Impact of Implementing a Minimum
Pension**

Jakub Vrba

Plzeň 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Ekonomické dopady zavedení minimálního důchodu“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 19. dubna 2024

v. r. *Jakub Vrba*

Zásady pro vypracování práce

1. Zpracuje teoretická východiska k problematice minimálního starobního důchodu.
2. Aplikujte téma ve vybraných zemích.
3. Zhodnoťte ekonomické a sociální dopady ve vybraných zemích.
4. Shrňte problematiku a zkuste popsat budoucí vývoj.

Studijní program

Podniková ekonomika a management

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Mgr. Janu Pokornému za jeho vstřícné jednání, trpělivost a cenné rady při vedení práce.

Obsah

Úvod	5
1 Sociální zabezpečení a důchodový systém	7
1.1 Sociální zabezpečení	7
1.2 Rozdělení důchodových systémů.....	9
1.2.1 Sociální modely	9
1.2.2 Klasifikace dle financování	10
1.2.3 Třípilířový systém.....	15
1.2.4 Pětipilířový systém	16
1.2.5 Systém podle OECD.....	17
2 Minimální důchody.....	20
2.1 Socioekonomické důsledky	20
3 Praktická část.....	23
3.1 Česká republika.....	30
3.2 Portugalsko	38
3.3 Polsko.....	39
3.4 Shrnutí.....	40
3.5 Rozdělení podle OECD	42
3.6 Výsledky a diskuze	43
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	47
Seznam tabulek	49
Seznam obrázků.....	50
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

Poslední fázi lidského života doprovází i skutečnost, že člověk není schopen plně pracovat jako mladší jedinci, a tím si vydělávat na své živobytí. Objevuje se otázka zajištění této poměrně rozsáhlé skupiny lidí. Důvodem je snaha zabránit jejich chudobě. Přičemž existují určité systémy nahrazující stálý příjem v určité snížené výši, který je financovaný z části příjmů odváděných z platů ekonomicky aktivní části obyvatelstva. Tyto vyplácené dávky se nazývají starobní důchod. Starobní důchod je tu už po mnoho desetiletí a představuje jakousi jistotu zajištění ekonomicky neaktivních obyvatel. V posledních letech se ale míra této jistoty snižuje, jelikož se začíná projevovat nepoměr ekonomicky aktivních a neaktivních obyvatel. Tím se myslí to, že přibývá více lidí do ekonomicky neaktivní části, především z důvodu stárnutí populace. A naopak klesá počet ekonomicky aktivních. Jelikož většina důchodových systémů napříč celým světem funguje právě na principu příspěvků odváděných z platů ekonomicky aktivních obyvatel, není tato situace pro budoucnost ekonomiky státu vůbec přívětivá.

Existují různé způsoby vypočítávání výše důchodů. Může záležet například na počtu odpracovaných let nebo na výši příjmů za toto období. Pokud však důchodce nesplnil požadavky dané důchodovým systémem své země pro získání nároku na klasický starobní důchod, například z důvodů nízkých příjmů ze zaměstnání, jedná se o dlouhodobě nezaměstnanou osobu nebo někoho dlouhodobě ošetřoval, existuje pro něj minimální důchod. Ten je nižší než průměrný důchod a slouží právě pro zajištění základních potřeb důchodců. Každá země má různou výši tohoto důchodu a různorodá pravidla a podmínky pro jeho přidělování.

V závislosti na zvyšování průměrného věku obyvatelstva se také vede diskuze o zvyšování věkové hranice pro odchod do důchodu. To má na státní rozpočet negativní dopady. Jelikož narůstá procento lidí pobírající důchod, ale stejně rychle nenarůstá počet přispívatelů do systému. Souvisle s tím je nutné mít odpracováno více a více let pro přiznání důchodu. A mnozí lidé se milně domnívají, že se o ně stát postará za každou cenu. Takovýto pohled můžou mít z toho, že sociální dávky zajistí jejich životní potřeby. To může být poté hlavní příčina snížené motivace k práci a vytváření hodnot pro společnost. Jenže při nesplnění podmínek tito jedinci dosáhnou maximálně jen na minimální důchod, o kterém mnoho lidí ani neví, že existuje. Proto je toto téma aktuální

a je důležité vést o něm debatu, zároveň je vhodné porovnat možné přístupy k tomuto minimálnímu zajištění.

Práce se člení na tři kapitoly, Sociální zabezpečení a důchodový systém, Minimální důchody a Praktickou část. V první z nich se práce zabývá teorií sociálního zabezpečení. Popisuje jeho funkce a části, se zaměřením především na důchodový systém. V následující části je řešena problematika minimálních důchodů a jejich socioekonomických důsledků pro stát. A v poslední části je provedeno porovnání minimálních důchodů ve vybraných zemích. Konkrétně je tedy řešena Česká republika, Portugalsko a Polsko.

Cíl a metodika

Cílem práce je zhodnocení dopadů minimálního důchodu na vybrané země.

K tomu bude nejdříve nutné definovat význam sociálního zabezpečení a jeho problematiku. Co všechno se skrývá pod tímto termínem a proč je důležité, aby každá země měla fungující systém sociálního zabezpečení. Následně bude v práci popsáno rozdělení důchodových systémů podle typů modelů a způsobu financování, resp. dle pilířů a vrstev. Dále dojde k představní významu minimálních důchodů a jejich vlivu nejen na ekonomickou stránku země, ale i společnost a spokojenost jejich občanů.

Praktická část si klade za cíl představit minimální důchody ve vybraných zemích, tj. v České republice, Portugalsku a Polsku, a to v kontextu sociálního vyloučení této populace. Nakonec bude doplněno shrnutí, včetně vyhodnocení názoru autora.

Pro zpracování bakalářské práce bude využito literární rešerše, která je spojena především s teoretickou částí práce, tedy teoretickými východisky.

Pro praktickou část bude využito primárně dat z Eurostatu pro analýzu sociálního vyloučení důchodců a následnou analýzu minimálních důchodů ve vybraných státech. Vzhledem k zaměření práce na tři země bude využito i komparace mezi zeměmi.

Na závěr bude doplněno shrnutí práce a problematiky minimálních důchodů pro zjednodušení a pochopení systémů ve vybraných zemích a rozdílů mezi nimi. Tato část bude vytvořena na základě metody syntézy výsledků práce.

1 Sociální zabezpečení a důchodový systém

Stáří je obdobím života, do kterého se lidé přirozeně dostávají. Proto je důležité chápat, jak fungují systémy, které pomáhají lidem, kteří se do tohoto stádia dostali nebo teprve dostanou. Na toto sociální riziko je vyčleněna jedna samostatná politika, a to sice sociální politika. V moderní době se termín sociální politika skloňuje stále častěji. V rámci celého společenského systému zaujímá velice významné místo. Jelikož může být sociální politika různě definována, a to s různými významovými podstatami, je vhodné uvést definici, která je nejbližší následujícímu chápání, a to, že: „...sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života.“ (Krebs a kol., 2007, s. 17). Je třeba dodat, že sociální politika nemá pevně stanovenou definici, a proto každá společnost či země chápe sociální politiku jinak. Na sociální politiku se váže důchodový systém, který tvoří největší část sociálního zabezpečení. A obsahuje celé fungování důchodů, a to už od pojištění až po výplatu dávek.

Vzhledem k uvedenému se tato kapitola zaměřuje na definování pojmu sociální zabezpečení a co všechno zahrnuje (pojištění, pomoc a podporu) a význam a rozdělení důchodových systémů (dle financování a struktury).

1.1 Sociální zabezpečení

S příchodem průmyslového rozvoje nevyhnutelně přišly i zásadní změny životních a pracovních podmínek, změna charakteru práce a změna způsobu života lidí. A to se samozřejmě pojí i s narůstáním sociálních rizik, a to jak kvalitativně, tak kvantitativně. „Sociální rizika jsou označována také jako sociální události či sociální příhody, které jsou právem známé a s nimiž právo spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, pomocí nichž lze předejít, zmírnit nebo překonat tíživou životní situaci způsobenou takovou událostí. Hlavními sociálními událostmi jsou zejména: nemoc, úrazy, těhotenství, invalidita, stáří, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka, popř. další důvod způsobující tíživou situaci.“ (Krebs a kol., 2007, s. 163-164).

Prostředek pro uskutečňování specifických cílů a úkolů sociální politiky je sociální zabezpečení. Konkrétně je tento pojem možno chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jimiž se předchází, zmírňují a odstraňují následky sociálních událostí občanů. (Bělina a kol., 1989)

V rámci transformace systému sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatelstva v České republice na počátku 90. let minulého století se začaly vytvářet tři relativně samostatné, na sebe navazující systémy. Systém sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci se od sebe liší ve třech hlavních aspektech. A to například jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány, jakou sociální situaci řeší a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny. (Krebs a kol., 2007)

V systému **sociálního pojištění** jsou řešeny sociální situace, na které se může občan předem připravit neboli pojistit odložením svých současných peněžních prostředků na pokrytí budoucí neisté sociální situace, ať už krátkodobé či dlouhodobé. Pro tyto účely slouží systémy důchodového pojištění a nemocenského pojištění. Jsou přesně stanovené podmínky, dle kterých je systém financován jak zaměstnancem, tak zaměstnavatelem, ale i OSVČ (osoby výdělečně činné). V zemích s tržní ekonomikou je tento systém nejvíce preferovaný. Sociální pojištění se rozvíjí jak ve všeobecných povinných, ale i v doplňkových dobrovolných systémech. Je to nejvhodnější forma zajištění pro následky událostí spojené se ztrátou příjmů jako stáří, invalidita, nemoc, mateřství, ztráta člena rodiny a další. (Krebs a kol., 2007)

V České republice důchodové pojištění tvoří součást sociálního pojištění, a to spolu s příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti a s nemocenským pojištěním (Kahoun a kol., 2013). „Sociální pojištění je výrazem sociální odpovědnosti občanů k sobě a své rodině.“ (Krebs a kol., 2007, s. 164).

Sociální podpora řeší sociální situace, které jsou na základě určité společenské dohody uznány jako vhodné pro řešení s podporou státu. Jedná se o sociální situace, kdy je účelné rodinu, především rodinu s dětmi podpořit. Jde zde například o narození dítěte, péči rodičů o něj v jeho raném věku a jeho výchovu po celou dobu, než bude schopno se samo zaopatřit. (Krebs a kol., 2007)

Mezi dávky státní sociální podpory v České republice patří příspěvek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Jednotlivé dávky jsou financovány ze státního rozpočtu, tudíž je zde financování prostřednictvím daní. Důležitou roli zde hraje Úřad práce, který posuzuje, zda má osoba nárok na dávku a poté ji i vyplácí. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022)

„Sociální podpora se používá tedy tam, kde rámec pojištění je úzký nebo z jiného důvodu nepoužitelný pro zajištění sociální stability a bezpečnosti občana. Důvody jsou zpravidla v příliš dynamických změnách a pohybech sociálního jevu či v nedostatku času před hromadným výskytem sociálních událostí pro akumulování dostatečné rezervy.“ (Krebs a kol., 2007, s. 165)

Pro systém **sociální pomoci** platí, že jeho hlavní činností je řešení obtížných sociálních situací. Mezi ně se řadí materiální nouze nebo jiné sociální obtíže. Jenž občan nemůže vyřešit sám ani za pomoci své rodiny. (Krebs a kol., 2007)

Sociální pomoc se v tuzemsku poskytuje ve dvou základních formách. A to jako sociální služby, které jsou poskytovány nestátními neziskovými organizacemi, obcemi nebo kraji. Druhá je sociální právní ochrana a dávky sociální pomoci poskytovány státem prostřednictvím pověřených obecních úřadů. (Krebs a kol., 2007)

1.2 Rozdělení důchodových systémů

Důchodový systém funguje již řadu desetiletí, a proto je jasné, že postupem času se vyvíjí. Existuje hned několik způsobů schémat systému, výpočtu dávek či příspěvků, které jsou v rámci jednotlivých dílčích částí tohoto textu stručně představeny.

1.2.1 Sociální modely

Jako první sociální (resp. důchodový) model vznikl systém pojištění, který je nazýván rovněž jako **Bismarckův pojistný systém**. Jedná se o systém, pojmenovaný po prvním německém kancléři, který žil v 19. století a je považován za jednoho z největších velikánů evropské a světové politiky. Během jeho éry došlo k vybudování prvního moderního sociálního státu. Bismarckův pojistný systém je hlavně znám jako ten, ve kterém je výše důchodu odvislá od zaplaceného pojistného. Obecně lze uvést, že se určuje procentem odvozeným z průměrné výše příjmů za dobu pracovní kariéry, tedy za poměrně dlouhé období pojištění. Vzhledem k tomu je vhodné zahrnovat valorizaci následných příjmů, tedy provádět indexaci u důchodů. Cílem opatření je sociální stabilita. (Potůček, 2016)

Další důležitý a významně používaný systém je **pojistný systém podle Beveridge**. Pojmenován je po britském ekonomovi, politikovi a sociálním reformátorovi z konce 19. a první poloviny 20. století, kterým byl William Beveridge. Tento systém je významný tím, že se snaží být pro všechny roven, a proto je výše důchodu dána jednotnou

částkou. Neboli nezáleží na výši mzdy a z ní odváděného placeného pojistného. Tak je to například využíváno v Nizozemsku, kde se výše výplaty důchodů liší podle dosaženého věku osob. Podobně tomu tak je i ve Velké Británii, kde se výše dávků liší v návaznosti na dobu pojištění. V tomto systému se výše důchodů upravuje podle růstu cen. A to dvěma způsoby. Buď každoročně k určitému dni nebo při významném zvýšení cen v průběhu období. (Potůček, 2016)

Nicméně systém podle Beveridge je výhodnější pro ty, kteří ve svém ekonomicky produktivním životě měli nižší příjmy. Z toho důvodu je to irelevantní faktor, protože budou dostávat stejně vysoký důchod jako ti, kteří měli dvojnásobnou mzdu, avšak mohli finanční prostředky využít ke spoření či investicím. Bismarckův přístup je naopak výhodnější pro osoby s vyššími příjmy v produktivním věku s ohledem na principiální fungování (dávků odvozené od příspěvků).

Rozhodnout, zda je jeden lepší než druhý, nelze. I z tohoto důvodu se v současné době používá kombinace modelů zmíněných výše. Důchod je tak tvořen ze dvou složek. Pevný základ, jenž vychází z modelu Beveridge. A potom pohyblivá část, která vychází z Bismarckovo modelu a vypočítává se z odvedeného pojistného za dobu pojištění.

1.2.2 Klasifikace dle financování

Existují dva základní typy financování penzijních systémů. Prvním z nich je příspěvkově definovaný. Tento systém je více orientován na spoření na individuálních účtech. Druhý způsob je dávkově definovaný. Je více otevřený a zakládá si na systému, kdy pracující obyvatelé vydělávají na důchodce.

Příspěvkově definovaný penzijní plán

Příspěvkově definovaný penzijní plán (DC) je fondový systém předem určující výši příspěvku. A to buď hodnotou nebo určitým procentem z platu. Tato částka je odváděna účastníkem nebo sponzorem (zaměstnavatelem) na individuální účet účastníka. Peníze na těchto účtech jsou investovány a navyšovány díky investičním výnosům. Díky tomu se dá hovořit o jisté formě spoření. Velikost dávek není předem známa, jelikož závisí nejen na výši příspěvků, ale především na výši zhodnocení příspěvků. To může být ovlivněno vývojem trhu, inflací a možnou nezaměstnaností. Proto je u tohoto plánu známa výše příspěvků, ale výše dávek nikoliv. Výplata dávek je možná přímo od penzijního fondu,

který může nabízet jednorázový či částečný výběr. Alternativou je poskytování anuity, například pomocí životní pojišťovny.

Rizika v tomto plánu neleží na státu, jak je tomu u dávkově definovaného plánu, ale na účastníkovi. Ten si může vybrat, zda chce využít rizikový, méně rizikový nebo konzervativní styl investování prostředků. Tento typ penzijního plánu je od 21. století velice oblíbený a rozšiřuje se. Hlavně je využíván mezi soukromými penzijními plány zemí. Jsou za něj rádi i zaměstnavatelé, jelikož platí fixní příspěvkové sazby a není tak nutné povinně navyšovat příspěvky při nepříznivém ekonomickém vývoji. (Cipra, 2012)

Příspěvkově definovaný typ penzijního plánu nejvíce používá financování dle přístupu fondového financování, tedy tzv. **FF (Fully Funded) systém**. Pro zjednodušené pochopení jsou v tomto systému z mezd odváděny příspěvky na individuální účty pracovníků, kde mohou být investovány a zhodnocovány. Znamená to, že si každý pracující spoří sám sobě na důchod. Ze mzdy je tedy odváděna částka jakožto příspěvek do investičního fondu jednotlivce, na kterém se mu akumulují peněžní prostředky. Tento způsob financování je zpravidla spravován soukromými organizacemi. Prostředky umístěné na těchto fondech mohou být dále investovány do akcií, dluhopisů, obligací, dalších cenných papírů nebo jiných forem investic. Rizikovitost možných investic a rozložení portfolio pak může být zákonem upravena.

Když účastník přechází do důchodu, jsou peníze, které si odváděl do investičního fondu, zhodnoceny. V některých případech mohou mít tyto prostředky i větší hodnotu, než se předpokládalo, a to za předpokladu vyššího růstu. Následně si může účastník zvolit, jakým způsobem chce, aby mu byly dávky vypláceny. Může si vybrat mezi anuitním výběrem nebo lineárním. Samozřejmě existuje možnost použít kombinaci těchto dvou způsobů. To dodává určitou formu flexibility a finanční stability pro pojištěnce.

Dávkově definovaný penzijní plán

Dalším typem je dávkově definovaný penzijní plán (DB), který se vyznačuje tím, že je známa výše dávek a podle ní se vypočítává výše příspěvků, tak aby se pokryly náklady. Účastníci zde nemají individuální účty jako v příspěvkově definovaných plánech. Výpočet příspěvků může probíhat několika způsoby. První z nich je plošná penze, kdy každý důchodce bez rozdílu dostává penzijní dávky ve stejné výši. Další je penze vyměřená plošně, u které se výše dávky vypočítá vynásobením konstantní částky a počtem odpracovaných let neboli počtem let přispívání do systému. V plánu penze

vyměřované podle platu v posledním roce se vypočítává výše penze jako součin platu v posledním roce, přírůstkového faktoru a počtu odpracovaných let. A poslední je penze vypočítaná v závislosti na průměrném platu během pracovního života. Vypočítá se součinem přírůstkového faktoru, počtu odpracovaných let a indexovaného platového poměru během pracovního života (bere se v potaz penále za předčasný důchod, inflace apod.).

Dávkově definovaný plán může být fondový nebo nefondový. Nefondový neboli průběžně financovaný plán je nejčastější forma dávkově definovaných penzijních plánů a na tomto systému funguje veřejné důchodové pojištění i v České republice. Fondový plán byl do konce 20. století nejrozšířenější systém, než tuto pozici přebíral příspěvkově definovaný penzijní plán. Vzhledem k náročnosti způsobu vypočítávání penzijních dávek je dávkově definovaný penzijní plán více finančně náročný. Zároveň zde při výpočtu nezáleží jen na výši dávek, ale i na ekonomickém a demografickém vývoji, který je dosti stěžejní. (Cipra, 2012)

Nejvíce prezentovaný systémem dávkově definovaného penzijního plánu je průběžný systém, tzv. **systém PAYG** (Pay-As-You-Go). Jedná se o nejvíce rozšířený systém a převládá ve většině vyspělých zemí. Může to být i z toho důvodu, že PAYG je méně administrativně náročný než FF systém. Pro zjednodušené pochopení může být popsán jako systém, ve kterém se vyplácené důchody financují z pojistného či daní ze mzdy pracující části obyvatelstva. Z toho dále vyplývá, že neobsahuje žádný typ fondu, na který by byly posílány příspěvky ze mzdy jako tomu je u FF systému. Výše vypláceného důchodu se poté vypočítává pomocí délky odvádění daní neboli délky, po kterou byl pracovník ekonomicky aktivní. A z druhé části, kterou je výše mzdy po dobu přispívání.

Systém PAYG se rozšířil a byl oblíbený hlavně mezi druhou světovou válkou a první ropnou krizí v roce 1973. Byl oblíbený proto, že byl vidět okamžitý efekt na zlepšení životní situace seniorů. Zároveň v daném období byla plná zaměstnanost a ekonomika rostla, tudíž nebyl ekonomicky problematický. Vlády se tímto systémem snažily přilepšit seniorům, kteří si většinu života prošli těžkým obdobím, hlavně v průběhu války. Dalším důvodem byl očekávaný vysoký růst hospodářství. Tím pádem by důchody, které by dostávali tehdejší pracovníci po odchodu do důchodu, značně převyšovaly výši jejich minulých příspěvků. Tím pádem profitují jak aktivní občané, tak důchodci.

Po ropné krizi na začátku 70. let minulého století se začaly vyskytovat problémy. Největší byly v podobě snižování míry zaměstnanosti a zpomalování růstu hospodářství. S tím bylo spojeno snížení příjmů do státního rozpočtu. A proto se tento typ systému dostával pod zvyšující se tlak. Tak nastala tzv. krize financování sociálního zabezpečení.

Pro to, aby byl systém PAYG v dlouhodobé rovnováze musí platit vztah vyjádřený ve vzorci (1):

$$cwL = pB \quad (1)$$

kde: c...výše příspěvku,
w...průměrná mzda,
L...počet pracovníků,
p...průměrný důchod,
B...počet důchodců.

Znamená to, že je v rovnováze, pokud se příjmy (komponenty výše příspěvku, průměrná mzda a počet pracovníků) rovnají výdajům (průměrný důchod a počet důchodců).

Z výše uvedeného je následně možné dopočítat vhodnou výši příspěvku, tedy ostatní parametry jsou dány a dochází k dopočítání výše sazby, která zajistí stabilitu financování pouze prostřednictvím úpravy příspěvků. To je tedy dáno vzorcem (2):

$$c = (B/L) \cdot (p/w) \quad (2)$$

Zde je počítána rovnost výše příspěvku a koeficientu starobní závislosti (počet důchodců a počet pracovníků) vynásobené náhradovou sazbou (průměrný důchod a průměrná mzda).

Tab. 1 představuje porovnání typů financování systémem PAYG a FF systému. Porovnání je popsáno jejich výhodami a nevýhodami.

Tab. 1: Zhodnocení systémů FF a PAYG

Typ financování	Výhody	Nevýhody
FF systém	Menší citlivost na demografický vývoj Mezigeneračně spravedlivý	Vysoké náklady na administrativu Citlivý na vývoj finančních trhů
Systém PAYG	Stabilní systém Nižší náklady na administrativu Vyšší jistota výše dávky po odchodu do důchodu	Možnost politického zneužití Citlivý na demografický vývoj Závislý na vývoji domácí ekonomiky Citlivost na zvyšující se hranici dožití Mezigeneračně nespravedlivý

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Dále také existují upravené nebo kombinované penzijní plány. Jako například **hybridní DB penzijní plán**. Jedná se o systém dávkově definovaného plánu, „...kde se ale výše dávek může měnit v závislosti na míře zisku připisované kapitálu z inkasovaných příspěvků. Tato míra zisku může být buď skutečná s respektováním určité dolní hranice výnosnosti, nebo předepsaná penzijním plánem bez ohledu na skutečnost.“ (Cipra, 2012, s. 25)

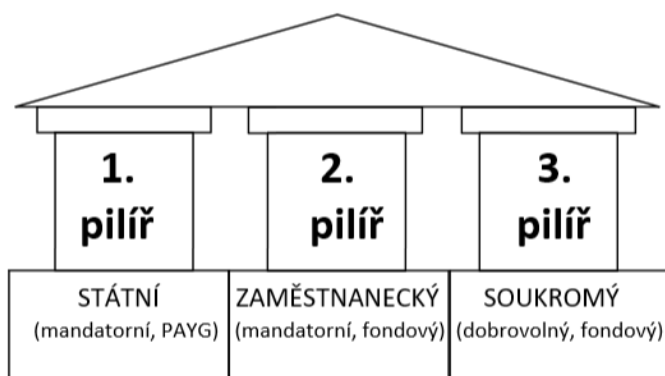
Smišený DB penzijní plán funguje zase trochu jinak. Obsahuje jak vlastnosti DB, tak i DC. Ty potom kombinuje podle daných způsobů s cílem využít to nejlepší z obou systémů.

NDC penzijní plán vypadá jako fondový, jelikož vytvoří individuální účet účastníka i s připisováním úroků. Jenže příspěvky a úroky existují jen v účetní podobě, neboť dochází k výplatě těchto prostředků současným penzistům (tedy v této části je aplikován systém PAYG). Výsledně je důchod vyplácen vypočtenou anuitou zohledňující možný věk dožití účastníka.

1.2.3 Třípilířový systém

Téměř většina zemí Evropy se nachází v situaci, kde probíhá důchodová reforma nebo už tam proběhla. Termínem „důchodová reforma“ se myslí rozsáhlá řada změn či korekcí s rozdílnou hloubkou či intenzitou změn v závislosti na dané zemi. Nejčastěji se jedná o dlouhodobější proces, který nepřináší vždy radikální změny, ale spíše korekce současného stavu důchodového systému. Tyto reformy cílí na poskytování dostatečné sociální podpory občanů ve stáří a podpoření ekonomického růstu země, popřípadě alespoň jeho nebránění. Postupnými reformami se důchodové systémy zformovaly do tzv. třípilířového systému, který tak utváří i doporučení podoby důchodových systémů s ohledem na diverzifikaci rizika. (Krebs a kol., 2007)

Obr. 1: Třípilířový důchodový systém

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

První pilíř funguje na principu sociální solidarity. Je financován průběžným způsobem, tedy od ekonomicky aktivního k ekonomicky neaktivnímu obyvatelstvu. To znamená, že z peněz pojištěnců a jejich zaměstnavatelů se v to samé období vyplácí peníze lidem, kteří mají nárok na důchodové dávky. Tento systém je silně ovlivněn demografickou situací a jejím dalším vývojem, ale na druhé straně ho neovlivňují v takové míře makroekonomické vlivy jako inflace.

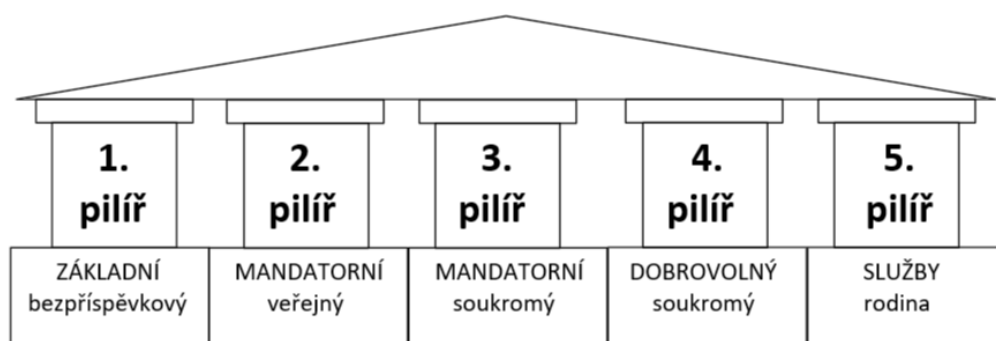
Druhý pilíř navazuje a doplňuje první pilíř. Jedná se o „zaměstnanecký pilíř“, ve kterém zaměstnanec a případně i zaměstnavatel přispívají do penzijních fondů, které jsou kolektivně investovány a následně použity k financování penzí. Tyto fondy mohou nabýt velkých objemů a často figurovat jako významný zdroj dlouhodobého investičního kapitálu. Nebo dokonce být nápomocny k makroekonomickému růstu. (Cipra, 2012)

Třetí pilíř je definován jako soukromé aktivity občanů, kteří mohou být dobrovolně účastni komerčního životního pojištění, penzijního spoření atd., většinou u pojišťoven a penzijních či investičních fondů. Slouží jako doplněk k předchozím pilířům a občané si příspěvky platí sami. Stát může mít na tento pilíř negativní či pozitivní pohled. Jako je tomu v České republice, kde stát poskytuje daňové zvýhodnění či příspěvky, tedy pozitivní stimuly v rámci jeho podpory.

1.2.4 Pětipilířový systém

Světová banka a další instituce se rozhodli rozšířit rozložení ze tří pilířů na pět. Jedná se o jiné vymezení hlavních charakteristik původních tří pilířů. Nejen jejich doplnění. Tento systém by měl více sedět do dnešních penzijních systémů a reflektovat další aspekty, především roli rodiny.

Obr. 2: Pětipilířový důchodový systém

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Nultý pilíř slouží jako základní ochrana proti chudobě. Jedná se o bezpříspěvkovou podobu sociální pomoci, která je financovaná ze státního rozpočtu. Tento pilíř poskytuje univerzální důchod pro zabezpečení základních potřeb a není odvozen od přechodí výše příspěvků ani od doby přispívání.

První pilíř má za cíl nahradit část příjmů z dob pracovního života účastníků. Je opět veřejný a povinný. Tento pilíř je financovaný na základě průběžného financování a respektuje princip zásluhovosti a zaměstnaneckou historii občana. Je citlivý vůči demografickým a politickým rizikům.

V druhém pilíři účastníci investují povinné příspěvky na své individuální spořicí účty. Oproti dávkově definovaným příspěvkům v prvním pilíři jsou zde příspěvkové

definované penzijní plány. Cílem je navýšení příjmů vzhledem k pracovní fázi života a jakási ochrana před možnou chudobou s ohledem na předešlé pilíře. Existuje zde riziko dlouhověkosti a riziko transakčních a administrativních poplatků. Zároveň je zde kvůli povinnosti spoluodpovědnost státu za výsledky spoření.

Třetí pilíř je naopak možné nazývat jako dobrovolné soukromé penzijní spoření či pojištění. Využívá soukromé či investiční a spořicí účty. Je velmi flexibilní a může mít podobu renty z komerčního důchodového pojištění, příspěvky zaměstnavatele, dávkově definovaný nebo příspěvkově definovaný princip. Tento pilíř může být podstatnou částí příjmů seniorů jako je tomu například v Irsku, USA, Velké Británii či Kanadě. (Cipra, 2012)

Čtvrtý pilíř je výrazně jiný než ostatní, jelikož se dá popsat jako rodina a služby. Jedná se o doplňkový pilíř obsahující rodinnou nebo charitativní podporu, zdravotní pečovatelské a ubytovací služby. Svým fungováním výrazně zatěžuje veřejné finance vyspělých zemí, proto je nutné klást důraz na odpovědnost a pomoc rodiny i komunity. (Cipra, 2012)

1.2.5 Systém podle OECD

Systém využívaný Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj je odlišný od předchozích vzhledem k využití jiného způsobu klasifikace důchodových systémů. OECD při tom používá rozdělení na tři vrstvy, nikoliv na pilíře. První dvě vrstvy popisují mandatorní systémy a poslední (třetí) vrstva se zaměřuje na dobrovolný přístup.

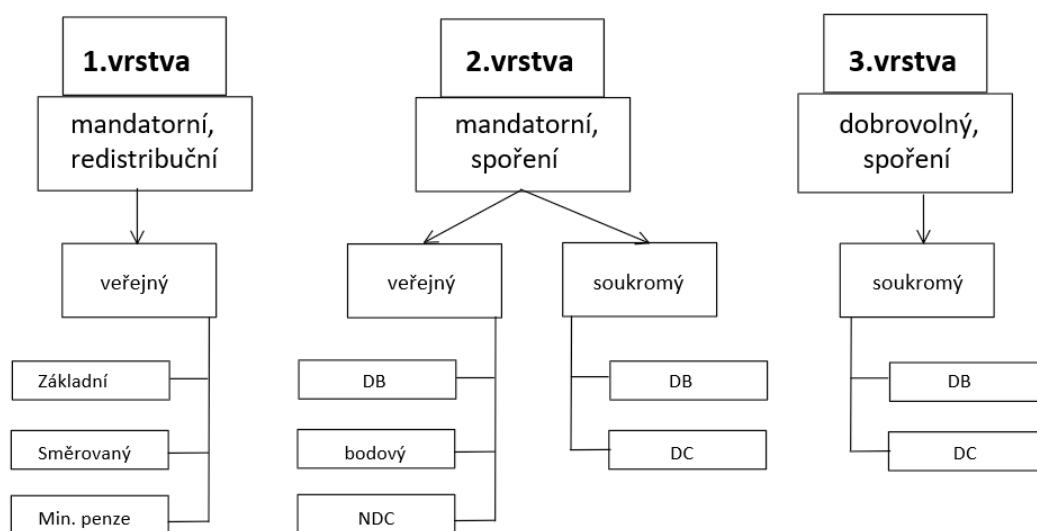
První vrstva je mandatorní a redistribuční. To znamená, že je jejím hlavním cílem zajistit minimální životní úroveň účastníků důchodového systému. Programy, nacházející se v této vrstvě jsou poskytovány veřejným sektorem a jsou jimi:

- *Základní penzijní plán*, který vyplácí buď plošnou penzi pro každého účastníka stejnou nebo rozdílnou v závislosti na počtu odpracovaných let a výše platu nerozhoduje. Další příjmy neovlivňují výši vypláceného důchodu.
- *Směřovaný penzijní plán*, který oproti předchozímu vyplácí menší dávky více majetným a vyšší dávky těm, kteří jsou na tom hůře. Tento plán může mít tři druhy dávek: s přihlédnutím k příjmům z důchodu, kde je rozhodující jen příjem z důchodu; s přihlédnutím k celkovému zohledňující všechny jeho příjmy; s přihlédnutím k příjmu a majetku, kde závisí na majetku a všech příjmech. Tedy

lze hovořit o příjmovém či majetkovém testu. Směrový plán je nejvhodnější pro účastníky, kteří často přerušují a mění povolání.

- *Minimální penze* zabraňuje poklesu výše důchodu pod danou hranici (dolní mez), stejně jako Směrový plán. Může být propojen se zaměstnaneckými plány z druhé vrstvy, což posouvá dolní mez až na celkový důchod (Cipra, 2010).

Obr. 3: Vrstvy OECD systému

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Na **druhou vrstvu** se nahlíží jako na spoření nebo pojištění. Systémy v této vrstvě navyšují důchod účastníka na zajištění takové životní úrovně, kterou měl během pracovního života nebo alespoň se k ní přiblížil. Penzijní plány jsou:

- *DB penzijní plán*, tedy dávkově definovaný plán, který je již popsán výše v této práci a v prvním desetiletí byl nejpoužívanějším plánem druhé vrstvy,
- *DC penzijní plán*, příspěvkově definovaný plán se v současnosti také rozšiřuje a nabírá na popularitě,
- *NDC penzijní plán*, pracuje s pomyslnými účty a je rovněž popsán výše, je provozován ve Švédsku Itálii nebo Polsku,
- *bodový penzijní plán* funguje na principu připisování bodů za individuální výdělky účastníků a na konci pracovního života jim jsou body vynásobeny určitou hodnotou pro získání výsledné výše důchodu (Cipra, 2010). Tento systém funguje již v Německu, Estonsku nebo například Slovensku.

Třetí vrstva obsahuje dobrovolné soukromé penzijní plány a pojištění jako je tomu u třetího pilíře pětipilířového a třípilířového systému. Jedná se o komerční pojištění, různé investiční a spořicí fondy. Účastník se rozhoduje, zda tuto vrstvu bude využívat či nikoliv. (Cipra, 2010)

Tab. 2: Penzijní plány využívané v zemích Evropy

Země	První vrstva			Druhá vrstva	Třetí vrstva
	Základní penzijní plán	Směřovaný penzijní plán	Minimální penze	DB, DC, NDC, Bodový	Dobrovolné soukromé plány
Belgie			X	DB	
Česká republika	X		X	DB	
Dánsko	X	X		DC	DC
Estonsko	X			Bodový	
Finsko		X		DB	
Francie			X	DB+Bodový	
Itálie				NDC	
Lotyšsko			X	NDC+DC	
Maďarsko			X	DB	
Nizozemsko	X				DC
Norsko		X		NDC	DC
Polsko			X	NDC	
Portugalsko			X	DB	
Rakousko			X	DB	
Slovensko			X	Bodový	
Španělsko			X	DB	
Švédsko		X		NDC+DC	DC
Švýcarsko			X	DB	DB
UK	X				DC
USA				DB	

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD (2023), 2024

2 Minimální důchody

Nízká ekonomická a sociální stabilita a ochrana občanů často souvisí s typem sociálních opatření, které země přijímají a s jejich finančními možnostmi. Část občanů na trhu práce dosahuje statusu tzv. chráněného obyvatelstva, kde jsou k dispozici potřebná opatření na ochranu před hlavními sociálními riziky nejen jich samotných, ale i jejich rodin. Tato ochrana je často poskytována formou příspěvků, jenž vychází z tradičních modelů sociálního zabezpečení. (Scardino Devoto, 2003)

I v zemích s vysoce vyspělou sociální ochranou se ale najde značná část obyvatelstva, která nespadá do rozsahu klasické sociální ochrany. Proto se forma jejich zabezpečení často opírá o sociální dávky nebo o dávky, jenž nevychází plně z příspěvků. Výsledný minimální důchod je však ovlivněn ostatními příjmy a důchody. Vzorce, které se používají na výpočet dávek se i přes různé systémy shodují ve snaze alespoň nějakým způsobem pomoci občanům s nižšími příjmy, tak aby dosáhli alespoň minimálního důchodu. Obvykle existuje určitá spodní hranice příjmů, která je dorovnáována sociálními dávkami a dostává tak do výhody osoby s nízkými příjmy. Minimální důchody mají za následek snížení rozdílů v příjmové nerovnosti. Tento systém funguje po celém světě a jde o přenos financí od bohatých k chudým. Neboli od těch s vyššími příjmy k těm s nižšími a od ekonomicky aktivního obyvatelstva k důchodcům. Takový přesun příjmů může být vnímán odlišnými způsoby. Z jedné strany jako solidarita vůči předešlým generacím, které si během svého pracovního života nevybudovaly dostatečnou ochranu proti sociálním rizikům, a již nemají na to jim čelit sami. Z druhé strany to může mít demotivační funkci, jenž povede k oslabení systému. (Scardino Devoto, 2003)

Hlavním důvodem existence minimálních důchodů tedy zůstává poskytnutí základní finanční ochrany pro osoby nejvíce ohrožené chudobou v důchodovém věku.

2.1 Socioekonomické důsledky

Pro seniory je největší důsledek snížení příjmové nerovnosti mezi bohatými a chudými seniory. S tím souvisí zvýšení průměrné životní úrovně seniorů, vázané na snížení počtu důchodců pod úrovní chudoby. Poskytnutí minimální životní úrovně a důstojné kvality života. To znamená zajištění, aby důchodci měli na bydlení, stravu, léky a další zdravotní péči či jiné potřeby.

Dále je zde pohled na zaměstnanost. Někdo tvrdí, že vyšší minimální důchody mohou vést ke snižování motivace. Konkrétně tedy nejvíce u obyvatelstva s nižšími příjmy. To může vést ke snižování pracovní síly na trhu práce v některých sektorech. Ale na druhou stranu se na to se pojí fakt, že s vyššími minimálními důchody jsou důchodci ochotni odcházet do důchodu dříve a tím tak mohou uvolnit pracovní pozice mladším zájemcům.

Když se důchodcům zvýší příjmy, naroste tak i jejich disponibilní zůstatek. Budou utrácet více a na to je navázána větší spotřeba zboží. To se může pozitivně promítnout do ekonomiky a zlepšit tak hospodářský růst. Nebo někteří důchodci s vyššími důchody investují. To je zase velice dobré pro kapitálové trhy. Takže zvýšení minimálního důchodu má nepřímý důsledek na ekonomický rozvoj země.

Celkově ale zvýšení spotřeby způsobené vyšším minimálním důchodem má i negativní stránku. Zvýšením spotřeby dochází ke zvýšení poptávky po zboží a službách a důsledkem je růst cen. A to vede ke zvyšování inflace. Ta ale snižuje reálnou hodnotu důchodů, a proto je nutné opět valorizovat důchody, aby se seniorům zachovala životní úroveň.

Jelikož mohou mít významný vliv minimální důchody na fiskální politiku a stabilitu státního rozpočtu je nutné změny provádět rozvážně. Například zvýšením dávek minimálního důchodu mohou narůst celkové náklady státního rozpočtu a nezbydou tak peníze na jiné vládní výdaje a investice či další služby. Na druhou stranu oproti těmto krátkodobým nákladům z dlouhodobého hlediska se může jednat o pozitivní věc. V dlouhodobém časovém horizontu důchodci nebudou muset potřebovat další dávky či jinou podporu od státu a tím se mohou snížit výdaje na sociální podporu. Je ale možné, že to takhle fungovat nebude a bude potřeba hledat jiná řešení ve formě reform a hledání jiných zdrojů financování. Těmi mohou být například zvýšení daní a odvodů do státní kasy, snižování výdajů státního rozpočtu v jiných oblastech nebo využití rezervních fondů.

Lepší představu, jakým způsobem fungují systémy minimálních důchodů napříč zeměmi nabízí tab. 3. Ta ve stručnosti popisuje, jaká země používá jaký přístup k zabezpečení minimálního důchodu. Nejčastěji se vyskytují sociální peněžité dávky pro důchodce. Na druhém místě je příspěvkový minimální důchod a ihned potom je velice častá kombinace těchto dvou typů. V České republice jsou ojedinělé sociální peněžité dávky pro celou společnost.

Tab. 3: Typy minimálních důchodů využívané ve vybraných zemích

Země	Paušální důchod	Příspěvkový minimální důchod	Sociální peněžité dávky pro důchodce	Sociální peněžité dávky pro celou společnost
Belgie		X		
Česká republika				X
Dánsko	X		X	
Estonsko			X	
Finsko	X		X	
Francie		X	X	
Itálie		X	X	
Lotyšsko		X	X	
Maďarsko		X	X	
Německo			X	
Nizozemsko	X			
Polsko		X		
Portugalsko		X	X	
Rakousko			X	
Slovensko		X		
Španělsko		X	X	
Švédsko	X		X	
UK	X		X	

Zdroj: vlastní zpracování dle Ratajczak & Bartkowiak (2021), 2024

3 Praktická část

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na minimální důchody ve vybraných státech, kterými jsou Česká republika, Portugalsko a Polsko. Česká republika je přitom využívána jakožto základní bod. V případě ostatních zemí dochází k tomu, že jsou popsány jejich mechanismy využívající minimální důchody, resp. nastavení těchto mechanismů vzhledem k danému systému. Zároveň tak slouží jako příklady zahraniční praxe umožňující základní zabezpečení důchodců jakožto důležité skupiny s ohledem na její velikost a nemožnost případného dalšího zabezpečení (tj. získávání dodatečného příjmu například v podobě účasti na trhu práce).

Při výběru zemí došlo tedy i k zohlednění mechanismu zabezpečujícího základní ochranu jedince, což bylo provedeno s ohledem na předcházející části této práce provedené na základě rešeršní činnosti.

Česká republika nemá oficiálně vyjádřen minimální důchod v rámci prvního pilíře, na což poukazuje tab. 3, v části 2.1 Socioekonomické důsledky, která uvádí, že v tuzemsku je využíváno sociálních peněžitých dávek a ty jsou určeny pro celou společnost, tedy nedochází k přímému zaměření na tuto specifickou skupinu. To zásadně odlišuje Českou republiku od ostatních států.

V případě Portugalska je zajímavý způsob rozdělení výše minimálního důchodu na základě počtu let přispívání, jak bude dále poukázáno. Jde o velice zajímavý a smysluplný systém, které je vhodné zmínit. Oproti tomu Polsko je opět o více tradičnější, co se týče důchodového systému. Je zde patrné, jak se začaly minimální důchody vyvíjet po druhé světové válce.

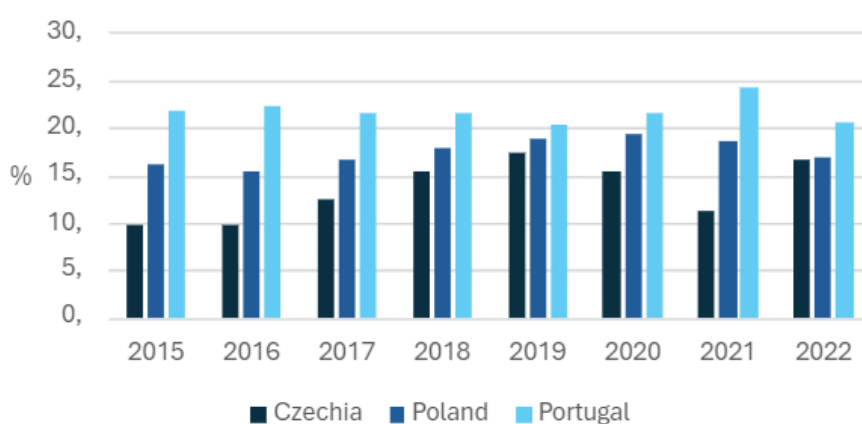
Pro získání základní představy, jak jsou na tom s chudobou v těchto vybraných zemích poslouží obr. 4 až 12, nicméně je nutné brát v úvahu, že dané údaje jsou již ovlivněny minimálními důchody, které v těchto státech již existují. Tudíž dochází k analýze s ohledem na tento výchozí stav. Vzhledem k tomu by bylo očekávatelné, že nejvíce problematická bude míra ohrožení chudobou v České republice, neboť zde není využíváno žádného konkrétního mechanismu s minimální výší důchodu.

Obrázky postupně znázorní, jak to v průběhu období 2015-2022 vypadalo mezi jednotlivými věkovými skupinami. Konkrétně se jedná o osoby ve věkovém rozmezí 65 let a více let, dále mezi 65 a 74 lety a naposledy jde o osoby ve věku 75 let a více. Toto

rozdělení tak pokrývá celkovou skupinu důchodců (65 a více let), dále dochází k členění na skupinu mladších důchodců (65-74 let), kteří s ohledem na další aspekty jako je zdravotní stav či ekonomická situace, mohou využívat hledání dodatečných zdrojů, a to například formou zkrácených úvazků či brigád. V další věkové skupině (75 a více let) budou již tyto dodatečné zdroje obtížněji využitelné, což lze dát do souvislosti se zhoršujícím se zdravotním stavem dané populace.

Kromě uvedeného věkového zkoumání dochází i ke sledování druhého parametru, kterým je pohlaví. V následujících obrázcích tak dochází k popisu zvláště za muže, ženy a celkový stav. Je tak možné poukázat na případné rozdílnosti v rámci tohoto aspektu.

Obr. 4: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let celkem (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

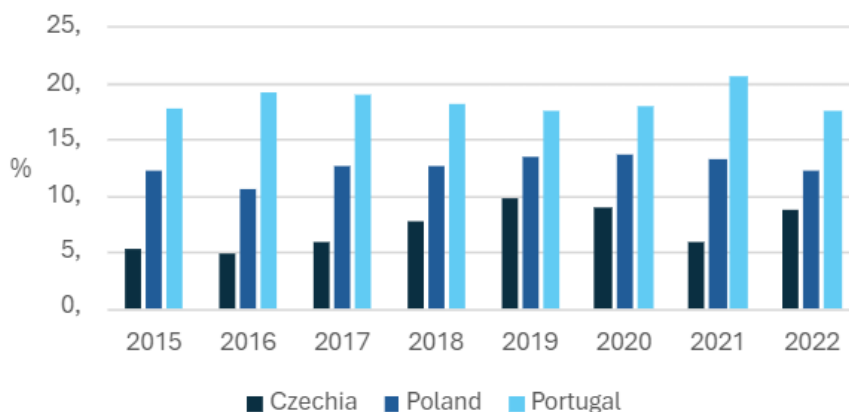
Pro věkovou skupinu 65 let a více (obr. 4) je vidět, že je na tom nejlépe Česká republika. Lze u ní sledovat nejvýraznější změny, kdy před pandemií Covidu-19 dochází k nárůstu a poté k prudkému poklesu v roce 2021 až skoro na hranici 10 % jako v letech 2015 a 2016. Nicméně v roce následujícím je vidět opětovný nárůst. Portugalsko je na druhou stranu nejvíce stabilní a zachovává si zhruba stejnou hladinu. Největší změna byla v roce 2021 kdy se riziko přiblížilo hranici 25 %. Polsko je ukázkovým průměrem předchozích dvou zemí. Při srovnání vývoje Polska a České republiky lze vidět velmi podobný trend pohybu míry rizika. Naopak ale reakce na Covid-19 zde nebyla tak dramatická.

V pohledu na porovnání míry rizika chudoby u mužů a žen ve věku 65 let a více (obr. 5 a 6), lze vidět výrazný nepoměr. V konkrétních případech se jedná průměrně o rozdíl mezi 5 až 15 procentními body.

Největší rozdíly jsou v České republice, kde je míra ohrožení chudobou pro muže oproti ženám až poloviční. Co se týče vývoje trendu, tak ten mají ženy i muži velice podobný.

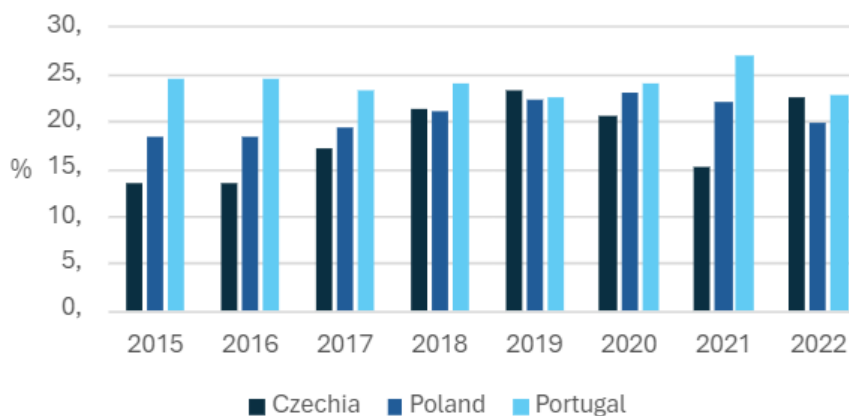
Postupný nárůst v čase s nejvyšším procentem v roce 2019, po kterém následuje pád pro rok 2021. V roce 2022 se hranice opět navýšila, a to opět na podobnou hranici jako v roce 2019.

Obr. 5: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let muži (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Obr. 6: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let ženy (v %)

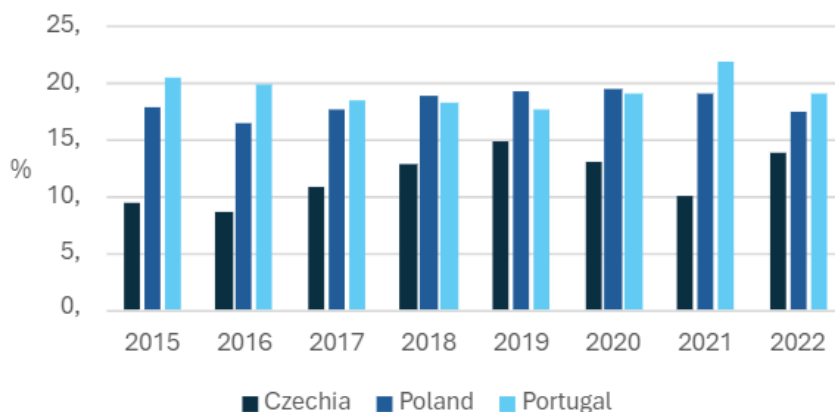
Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Portugalsko je oproti České republice zhruba na trojnásobné míře rizika u mužů. Lze konstatovat, že je tento rozdíl významný. Ženy mají tento rozdíl ztelně menší vzhledem k vyšší míře ohrožení u žen v Česku. A naopak v roce 2019, kde hodnota u žen dosahovala nejvyššího procenta, na tom byly portugalské ženy nejlépe. Česká republika měla v tomto roce nejvyšší procento.

Polsko svými změnami opisuje Českou republiku. U mužů se míra rizika pohybuje přesně uprostřed mezi Českou republikou a Portugalskem. U žen kopíruje trend pouze do roku 2019, poté se v roce 2020 začala míra pomalu klesat.

Obr. 7 zobrazuje situaci pro věkovou skupinu 65 až 74 let, kde se riziko snížilo v průměru o 2 procentní body ve srovnání s obr. 4, tedy s věkovou skupinou nad 65 let.

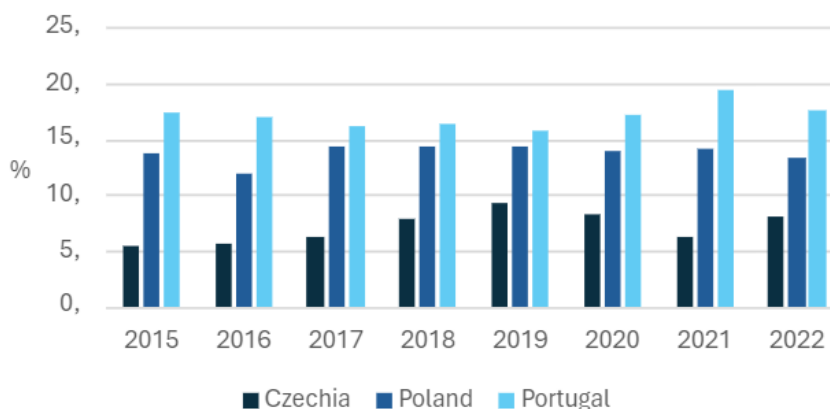
Obr. 7: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let celkem (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

V České republice se opakuje trend jako v předchozí skupině s nejvyšším rizikem v roce 2019 na hodnotě 14,9 %, s následným poklesem v roce 2021 na 9,9 % a o rok později opět navýšení na 13,9 %. Portugalsko se jen s mírnými výkyvy pohybuje na hranici 20 % s nejnižší mírou v roce 2019 17,7 %. Naopak nevyšší míry bylo dosaženo v roce 2021 (přesně naopak než Česká republika) s hodnotou 21,9 %. V Polsku se míra rizika a její vývoj podobal více Portugalsku. Pohyb této hodnoty byl v rozmezí 16,4 a 19,5 %. Nejnižší míra byla v roce 2016 a naopak nejvyšší v roce 2020. Pro další rok tato hodnota opět klesla.

Obr. 8: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let muži (v %)

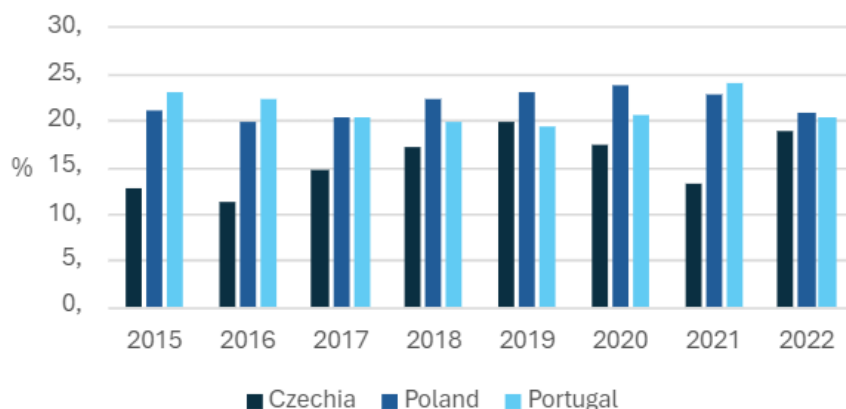

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Srovnání míry rizika chudoby pro ženy a muže ve věku 65 až 74 let (obr. 8 a 9) opět nabízí pohled na výrazný nepoměr mezi pohlavím. Česká republika má stejný vývoj míry

rizika stejný pro obě pohlaví. Jen s rozdílem, že muži mají hodnoty poloviční. U mužů byla nejnižší v roce 2015 5,4 % a nejvyšší 9,3 % v roce 2019. Naopak u žen se hodnoty pohybovaly mezi 11,1 % až 19,8 % v roce 2019.

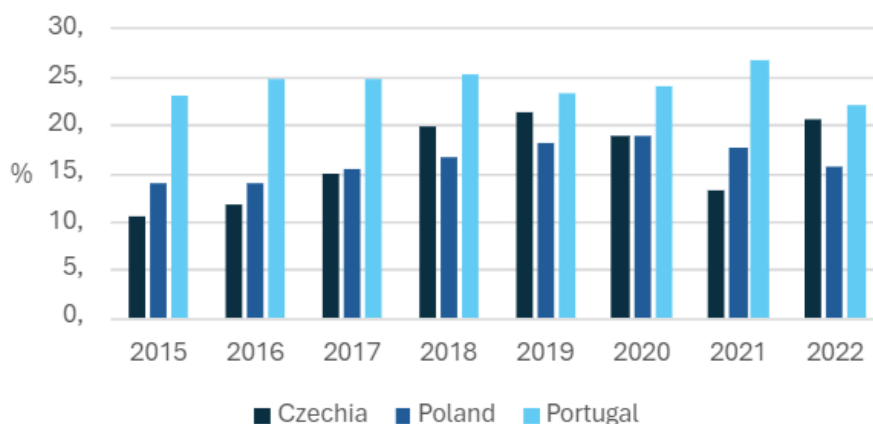
Obr. 9: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let ženy (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Portugalsko mělo, co se týče obou pohlaví, podobný vývoj jako u předchozí věkové skupiny. Míra rizika chudoby u mužů ze 17,4 % v roce 2015 pozvolna klesala na 15,8 % v roce 2019. V roce 2021 dosáhla svého maxima na úrovni 19,4 % a následující rok opět klesla na úroveň roku 2020. Portugalské ženy měly míru rizika vyšší. Její hodnoty se pohybovaly mezi 19,3 až 23,9 % (nejvyšší hodnota pro tuto věkovou skupinu vůbec). Pro polské muže se míra v průběhu let skoro vůbec nehýbala. Jediná viditelná změna byla v roce 2016 12 %. U žen byl průběh ztelně rozdílný a podobal se předešlé věkové skupině. Rozptyl hodnot byl 19,7 až 23,8 %.

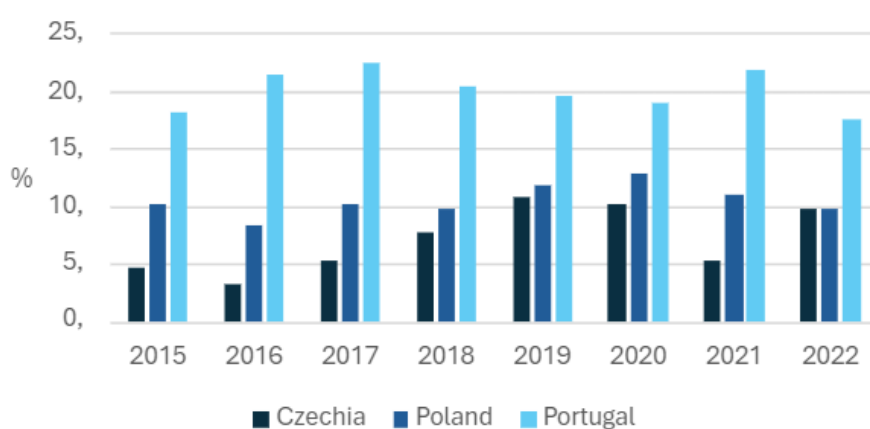
Obr. 10: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let celkem (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

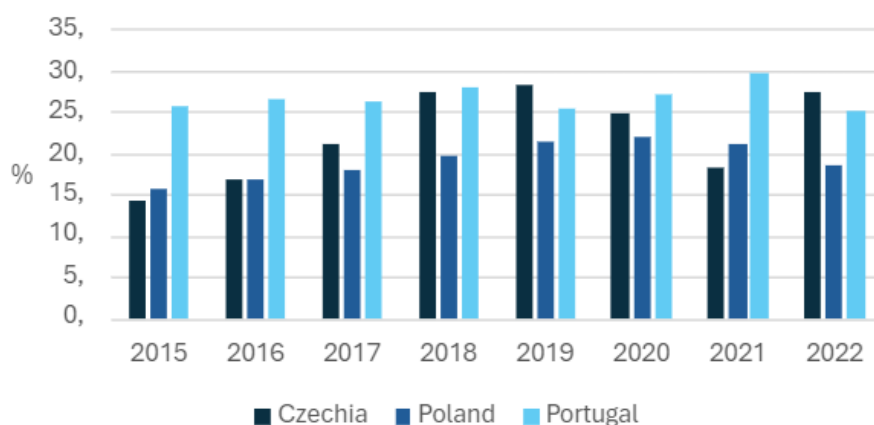
Ve věkové skupině 75 let a více, která je znázorněna na obr. 10, došlo k výraznému navýšení míry rizika u České republiky a Portugalska. Polsko se pohybovalo směrem dolů. Česká republika a Polsko kopírují stejnou křivku míry rizika a v průběhu let se střídají v tom, kdo má toto riziko vyšší. Rozdíl je až v letech 2021 a 2022. V České republice míra klesne a poté zase výrazně vzroste. V Polsku naopak riziko pomalu klesá. Portugalsko znovu nevykazuje známky vyšší fluktuace. Celkové hodnoty jsou zde ale znatelně vyšší než u předešlých věkových skupin. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2021, a to 26,7 %.

Obr. 11: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let muži (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Obr. 12: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let ženy (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostatu (2024), 2024

Rozdíly v riziku chudoby mezi pohlavím ve věkové skupině 75 let a více (obr. 11 a 12) jsou značné ve všech zemích. Nejvíce však v České republice. Z pohledu vývojového trendu se nejedná skoro o žádný rozdíl, ten je naopak obrovský v porovnání hodnot. Zatím co u mužů se riziko chudoby pohybovalo v rozmezí 3,2 do 10,8 %, tak u žen to bylo od 14,3 do 28,3 %. V některých letech se tak jednalo více jak trojnásobnou hodnotu. Nejnižší

míra rizika byla v roce 2016 u mužů (3,2 %) a nejvyšší v roce 2019 u žen (28,3 %). U žen v této zemi a věkové kategorii hrál značnou roli Covid-19. V Portugalsku se v této věkové skupině navýšilo riziko zhruba o 5 procentních bodů u žen (průměr 26,7 %) i mužů (průměr 20 %). U mužů byl rozdíl od ostatních zemí také velice významný. Například proti Čechům měli v průměru Portugalci jednou tak velké riziko chudoby. U žen tento rozdíl nebyl tak viditelný.

V roce 2018 Česká republika dorovnala hodnotu Portugalska a v následujícím roce byla dokonce větší než v Portugalsku. U mužů bylo riziko v rozmezí 17,5 až 22,4 % a u žen 25 až 29,7 % v roce 2021. V mužské kategorii 75 let a více docházelo k mírnému kolísání hodnoty okolo 10 % a postupnému nárůstu do nevyššího rizika v roce 2020 (12,9 %). Polské ženy ze začátku kopírovaly hodnoty České republiky v pozvolném růstu v prvních letech. V roce 2017 ale pokračovala v předchozím trendu pozvolného nárůstu až do roku 2020 s rizikem 21,9 %. V následujícím roce začal trend klesání, tentokrát rychlejšího než byl dosavadní růst.

Při pohledu na porovnání napříč věkovými skupinami u obou pohlaví lze jasně vidět nerovnost mezi muži a ženami. Muži jsou na tom s mírou rizika chudoby lépe než ženy, a to ve všech věkových kategoriích (až s polovičním rizikem). Největší rozdíl mezi hodnotami byl vždy v České republice. Hodnoty u mužů byly pravidelně poloviční než u žen. Vývojový trend pro obě pohlaví byl velice podobný. Postupný nárůst rizika může být spojen se zvyšováním cen základních potřeb. Následný prudký pokles lze přisuzovat pozastavení tohoto jevu v důsledku pandemie Covidu-19.

Rozdíl mezi muži a ženami v Portugalsku naopak nebyl tak výrazný jako u předešlé země. Pro obě pohlaví platil v průběhu let stejný, nebo alespoň velmi podobný průběh. Rozdíl byl pouze u výše dané míry. Muži měli průměrně menší riziko chudoby v průměru o 6,5 procentního bodu. V Polsku míra rizika u věkové skupiny 65 let a více a 65 až 74 let byla uprostřed mezi již zmíněnými zeměmi. U věkové skupiny 75 let a více byly hodnoty, hlavně tedy pro ženy, na velice podobné výši jako v České republice. V této skupině mají polské ženy průměrně nejnižší riziko chudoby.

Z obr. 4-12 vychází, že ve všech zemích jsou nejvíce ohroženy ženy, konkrétně tedy ženy v Portugalsku. Další zajímavostí je, že zemí s největším ohrožením je Portugalsko, které má svůj systém minimálních důchodů odstupňovaný podle počtu odpracovaných let. To může poukazovat na nízké pracovní nadšení v této zemi. Naopak nejlépe je na tom Česká republika, která paradoxně nemá minimální důchod jako takový, ale jen jako základní

důchod. Možná i z toho důvodu, že lidé jsou zvyklí pracovat, aby si vydělali na žití, je zde nižší míra rizika postižení chudobou pro důchodce. Polsko je ve všech skupinách nejvíce konzistentní. Míra rizika chudoby pro důchodce se v této zemi pohybuje mezi 15 a 20 %. Nejnižší riziko bylo průměrně ve věkové skupině 75 let a více. Kdyby se vybrané země měly seřadit podle průměrného rizika napříč všemi kategoriemi od nejnižšího po nejvyšší, tak by nejnižší byla Česká republika, potom Polsko, a nakonec Portugalsko s nejvyšším rizikem.

3.1 Česká republika

V České republice neexistuje minimální důchod v oficiální podobě. Má ho zakotvený jako základní důchod, který se dělí na dvě části. Jedna část je pevně stanovená částka, která platí pro všechny stejně (v roce 2024 činí 4 400 Kč). Druhá část důchodu je variabilní a závisí na průměrném hrubém výdělku a délce odvádění příspěvků (pro rok 2024 činí 770 Kč). Nejnižší možný důchod, který mohou lidé obdržet, je tedy ve výši 5 170 Kč. Podmínky pro získání důchodu jsou následující. Osoby narozené po roce 1971 musí dosáhnout věku 65 let (muži i ženy). Pro osoby narozené před tímto datem byly podmínky odlišné. Muži museli dosáhnout věku 60 let a ženy měly hranici závislou na počtu vychovaných dětí. Další podmínkou je splnění minimální doby přispívání do systému, která je od roku 2019 stanovena na 35 let.

V posledních letech se v České republice projevují stále více demografické změny. Zejména ve smyslu nárůstu počtu osob starších 65 let a současně zvyšující se střední délka života. Tato situace vede k postupnému nárůstu nákladů na důchody. Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie vykazuje osmý nejnižší podíl výdajů na důchody vzhledem k hrubému domácímu produktu (HDP). Země jako Francie, Rakousko, Itálie a Portugalsko investují do důchodů o 6 procentních bodů HDP více. Tyto země jsou schopné financovat vyšší výdaje a najít potřebné zdroje na pokrytí nákladů, ale zároveň si udržují relativně stabilní veřejné finance.

Hlavní výzvou pro budoucí desetiletí je tedy zajistit dostatečné příjmy pro pokrytí rostoucích výdajů. V ostatních zemích EU je běžné, že příjmy na financování důchodů pocházejí z dvou zdrojů – pojistného a státního rozpočtu. V České republice jsou příjmy ze státního rozpočtu využívány pravidelně, avšak nejsou systematicky řízeny. Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) proto zdůrazňuje potřebu otevřít a důkladněji prozkoumat diskuzi o možnostech získání dalších příjmů, ať už z daní či

jiných zdrojů. V současnosti Česká republika financuje téměř 80 % výdajů sociálního zabezpečení z pojistného, což je nejvyšší podíl v rámci zemí Evropské unie. V EU se obvykle tento podíl pohybuje mezi 50 až 60 %. Český důchodový systém zahrnuje mnoho nákladů, které by měly být hrazeny z obecních daní, jako jsou například náhradní vyloučené doby. Oproti tomu je v mnoha zemích EU vícezdrojové financování běžnou praxí. (MSPV, 2019)

Proto MPSV (2019) prezentovalo členům Komise pro spravedlivé důchody možnosti, jak zajistit dostatečné příjmy pro penzijní systém. Jedním z nich bylo i rozdělení I. pilíře důchodového zabezpečení na dva. A to konkrétně na 0. a I., kde by bylo dosaženo vyšší srozumitelnosti pro občany, a navíc by bylo umožněno nastavit jednotnou základní (minimální) výši důchodu pro zajištění životního minima pomocí 0. pilíře. Tuto výši by pak navyšoval I. pilíř, který by plnil funkci zásluhovou.

Komise pro spravedlivé důchody

Nejen s myšlenkami o zavedení minimálního důchodu, ale o celkové podobě důchodového systému se poji i založení Komise pro spravedlivé důchody 22. února 2019 tehdejší ministryní práce a sociálních věcí Janou Maláčovou. V tentýž den proběhlo i první zasedání, na kterém přijala pozici předsedkyně komise prof. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D. Poslední jednání proběhlo 27. listopadu 2020.

Komise pro spravedlivé důchody byla složena ze zástupců **poslaneckých klubů** (Mgr. Lenka Dražilová – poslanecký klub ANO 2011, Mgr. et Bc. Roman Sklenák – poslanecký klub ČSSD, Ing. Markéta Pekarová Adamová – poslanecký klub TOP 09,...), **senátorských klubů** (RNDr. Miloš Vystrčil – senátorský klub ODS, MUDr. et Bc. Marek Hilšer, Ph.D. – senátorský klub Starostové a nezávislí,...), **zástupců zájmových sdružení a organizací** (Ivana Jelínková – Národní centrum pro rodinu, Dr. Zdeněk Pernes – Rada Seniorů ČR, MUDr. Vladimír Dryml – Senioři ČR. Z.s.,...), **zástupců sociálních partnerů** (MUDr. Martin Engel – Asociace svobodných odborů, JUDr. Vít Samek – Českomoravská konfederace odborových svazů,...), **zástupců státních a veřejnoprávních subjektů** (Mgr. Radka Štiková, Ph.D. – Česká národní banka, Ing. Marie Bílková – Ministerstvo financí, prof. JUDr. Vilém Kahoun, Ph.D. – Úřad vlády, Ing. Martin Holub, Ph.D. – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, ...) a **zástupců odborné veřejnosti** (prof. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D. – předsedkyně komise a rektorka Mendelovy univerzity, prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc. – VŠE, Katedra hospodářské

a sociální politiky, prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., M.Sc. – Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Centrum pro sociální a ekonomické strategie, prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc. – VŠFS, Fakulta ekonomických studií ad.). (MPSV, 2019)

Cíle komise

Ministryně Jana Maláčová v roce 2019 uvedla, že: „Za posledních 30 let jsme se v oblasti penzí a přípravy na stáří nijak výrazně neposunuli. Musíme upustit od letité praxe, kdy jedni tvoří a druzí boří. K tomu je potřeba, aby byla nad podobou budoucího důchodového systému vedena diskuze napříč politickým spektrem, opřená o názory odborníků. Politická akce musí reagovat na výzvy, které s sebou přinášejí významné celospolečenské změny, které nás čekají v blízké budoucnosti. Budou se měnit sociální a ekonomické podmínky i věkové složení české populace. Je nezbytné se připravit na vývoj společenských procesů, zejména těch, souvisejících se zabezpečením na stáří. Pevně věřím, že právě ustavená odborná komise významně přispěje k rozklíčování stěžejních témat.“ (MPSV, 2019, s. 1)

MPSV (2019) uvádí, že mezi hlavní témata, které chtěla důchodová komise řešit bylo zahrnuto vyrovnání výše důchodů pro ženy na úroveň důchodů, které v průměru získávají muži. Další důležitým bodem k řešení byla valorizace vdovských a vdoveckých důchodů, ale i osob, které o někoho dlouhodobě pečují. Rovněž komise diskutovala o možnosti dřívějšího odchodu do penze pro pracovníky v náročných profesích a také o výčtu profesí, kterých se toto rozhodnutí bude týkat, nastavení III. důchodového pilíře, jakožto doplňkového penzijního spoření a penzijního připojištění, změna architektury důchodového systému, oddělení 0. pilíře z I. pilíře, který by měl obsahovat minimální (základní) důchod na sjednocenou dávku, a to ve výši, která je stanovena pro životní minimum, a s tím spojený způsob financování rozděleného I. pilíře. Předpokladem přitom bylo, že 0. pilíř by měl být financován z obecných daňových příjmů a I. pilíř naopak z vybraného pojistného. MPSV považuje rovněž za klíčové hledat další finanční zdroje pro důchodový systém, který by mohl v dlouhodobém horizontu čelit finanční nerovnováze v důsledku změn na trhu práce a stárnutí populace.

Návrh minimálního důchodu

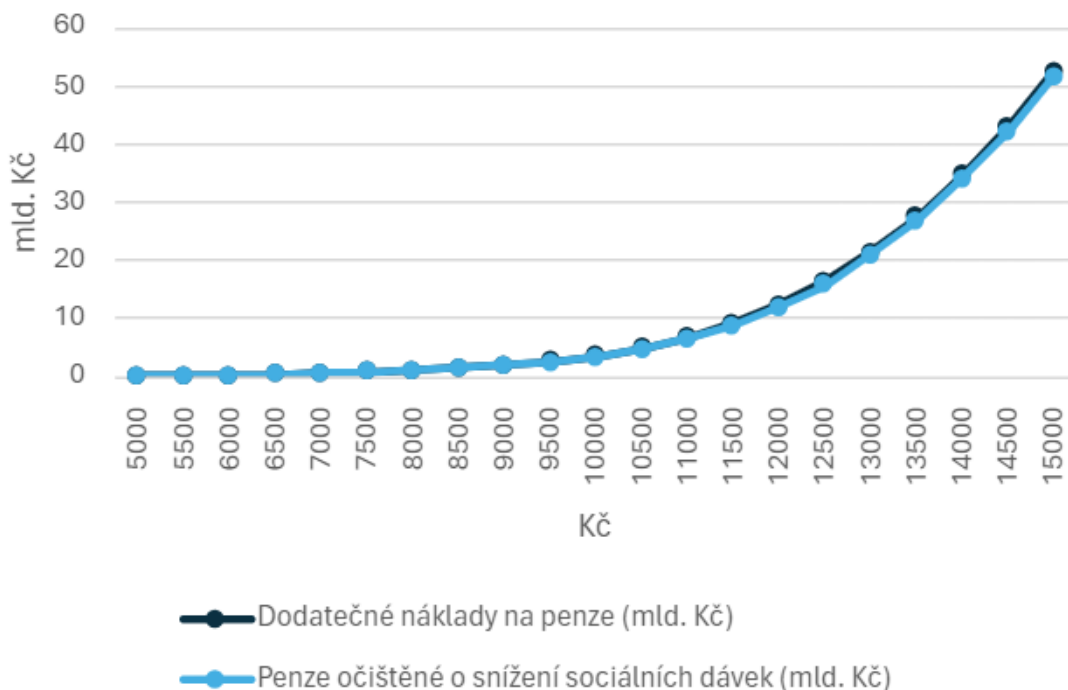
Komise pro spravedlivé důchody provedla podrobný výpočet a navrhla systém minimálního důchodu, který později také předložila Národní rozpočtové radě, a to na konci roku 2019.

Přestože ještě nebyla známa konečná výše nebo způsob valorizace tohoto důchodu, provedla komise finanční odhad nákladů u různých hodnot důchodů pomocí simulací, ve které vycházeli z aktuálního rozložení starobních důchodů napříč populací. Bylo počítáno s navýšením důchodů nižších, než je minimální stanovená úroveň, která v rámci simulace nabývala rozmezí od 5 000 do 15 000 Kč, tedy na tuto proměnlivou úroveň by byly zvýšeny nižší důchody. Zatímco důchody nad touto hranicí by zůstaly nezměněny.

Národní rozpočtová rada (2019, s. 1), uvedla: „Jako zdroj dat o distribuci důchodů byly použity údaje ČSSZ. Pro účely zjištění efektu zavedení minimálního důchodu na objem vyplácených sociálních dávek byl využit mikrosimulační model EUROMOD, který je založený na datech EU-SILC. Zavedení minimálního důchodu totiž u některých osob bude znamenat, že ztratí nárok na získání těchto dávek”.

Zavedení minimálního důchodu, jenž by navýšilo jen nízké důchody a zároveň neupravovalo důchody, které se nalézají na stanovené minimální hranici a výše, by vedlo k budoucím dodatečným nákladům důchodového systému, lze hovořit i fiskálních problémech s ohledem na výši minimálního stanoveného důchodu. Rovněž by zde ale byly negativní sociální dopady, neboť by došlo ke snížení míry zásluhovosti v důchodovém systému. Mohlo by se jednat o náklady v řádech miliard až desítek miliard korun ročně. Náklady na zavedení minimálního důchodu nad úrovní přibližně 7 000 Kč rostou nelineárně, protože postihují větší procento důchodců. Kupříkladu při minimálním důchodu ve výši 10 000 Kč měsíčně by tyto náklady dosáhly 3,6 miliard korun. Nebo zavedením minimálního důchodu ve výši 12 000 Kč měsíčně by dodatečné náklady činily 12,3 miliardy korun ročně. Pokud by se minimální důchod navýšil ještě o dalších tisíc korun, pak by tyto náklady dosáhly až na téměř dvojnásobných 21,4 miliardy korun ročně. Podrobnější znázornění se nachází na obr. 12. Podle této studie je vidět, že zavedení minimálního důchodu s sebou ponese vysoké finanční náklady na veřejné finance a státní rozpočet. Proto je nutné najít a zavést dodatečná opatření pro zajištění dostatečných příjmů do státní kasy (konkrétně do důchodového systému) nebo přerozdělit finance vynakládané v jiné části systému, aby byla udržena dlouhodobá rovnováha veřejných financí (Národní rozpočtová rada, 2019).

Obr. 13: Dodatečné náklady minimálních důchodů v závislosti na výši příspěvku

Zdroj: vlastní zpracování dle Národní rozpočtová rada (2019), 2024

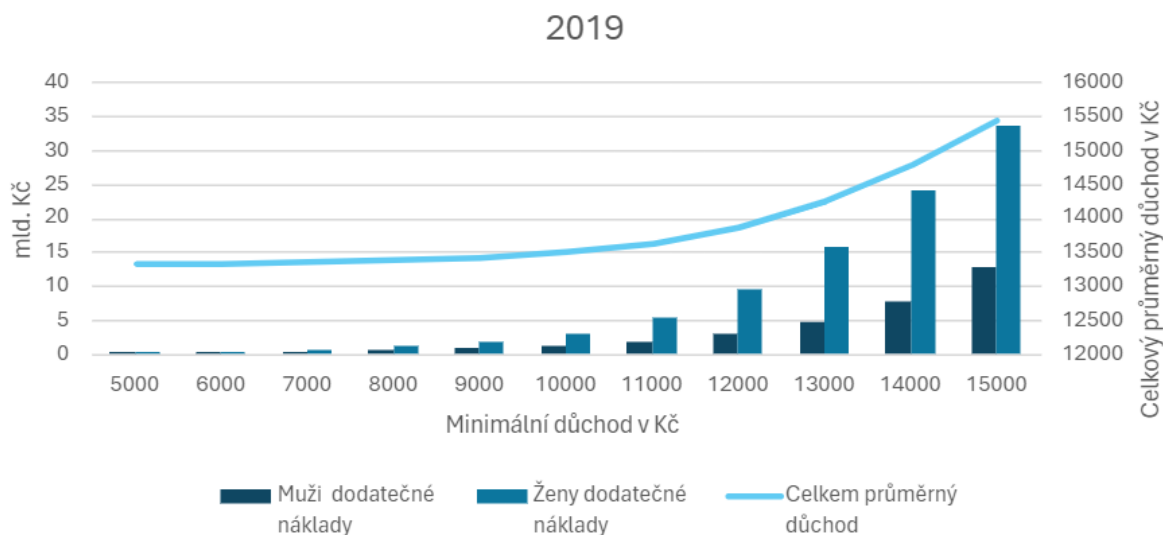
Obr. 13 dále poukazuje, že v případě očištěných výdajů, tedy snížení o sociální dávky nedochází k nijak zásadní změně výše těchto výdajů. V rámci grafické zobrazení je první rozdíl patrný při minimálním důchodu 9 500 Kč, ale nejedená se o zásadní rozdíl ani při rostoucí výši stanoveného minimálního důchodu.

Na základě studie Národní rozpočtové rady (2019) provedené pro rok 2018 se autor rozhodl analyzovat a odhadnout výši dodatečných nákladů na zavedení minimálních důchodů pro další roky. Při analýze byly jako zdroj dat použity hodnoty dostupné z České správy sociálního zabezpečení (2024). Odhadování výše dodatečných nákladů bylo uskutečněno podle vlastního vzorce, kdy došlo ke zjednodušení odhadu s ohledem na zveřejňovaná data. Tedy bylo využito dat o počtu vyplacených důchodů podle měsíční výše důchodu dle intervalů, u kterých byla brána prostřední hodnota intervalu. Došlo tedy ke zjednodušení, které má ovšem relevantní výsledky při srovnání s modelem Národní rozpočtové rady (2019).

Do modelu byly postupně vloženy již výše zmíněná data a postupně měněna možná výše minimálního důchodu. Data jsou rozdělena do obr. 14-17 podle roků a jako hlavním ukazatelem je právě rozdíl růstu dodatečných nákladů, kde dochází k rozdělení na muže a ženy, a to i ohledem na výše sledovanou míru ohrožení chudobou. Dále je u každého

roku znázorněn vývoj průměrného důchodu v závislosti na zvyšování se minimálního důchodu.

Obr. 14: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2019

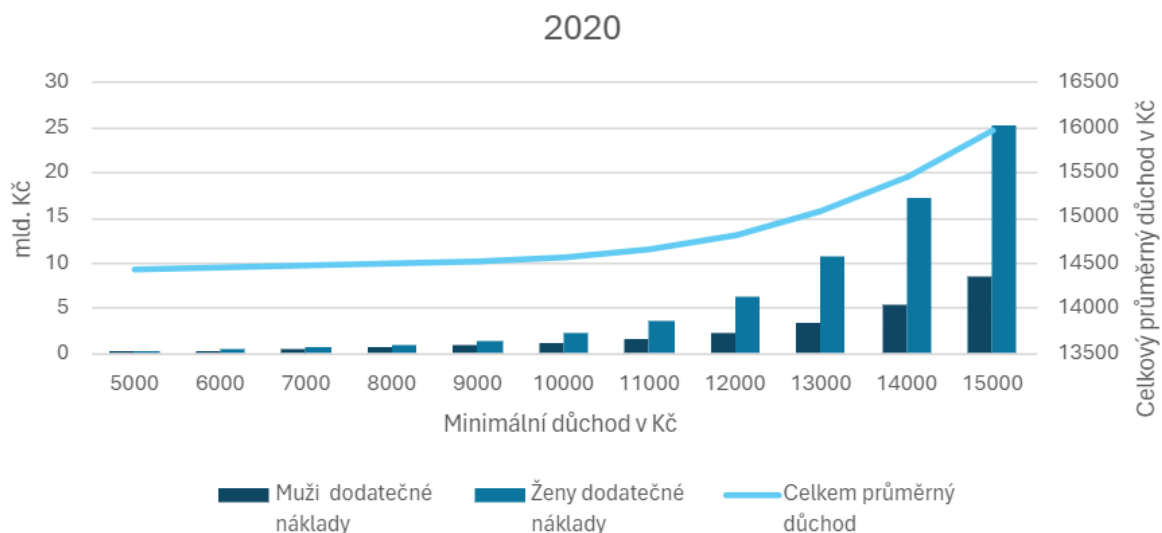
Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Na obr. 14 v roce 2019 je vidět veliký nárůst, jenž exponenciálně nabírá na hodnotě zejména od výše minimálního důchodu 12 000 Kč. Vysoké dodatečné náklady jsou zde hlavně kvůli nízké výši důchodů v tomto roce. Pro porovnání s následujícími roky lze zvolit hodnotu 7 000 Kč, kde jsou dodatečné náklady ve výši 0,39 mld. Kč pro muže a 0,62 mld. Kč pro ženy. A při minimálním důchodu 15 000 Kč vzrostou na 12,65 Kč u mužů a 33,59 mld. Kč u žen. Nepoměr mezi pohlavím je dán kvůli nižším důchodům u žen. To vede k vyšší mezeře, kterou je nutné zaplnit. Průměrný důchod kopíruje exponenciální růst dodatečných nákladů. Při minimálním důchodu 7 000 Kč se rovná 13 366 Kč a při 15 000 Kč 15 440 Kč.

Rok 2020, který je znázorněn na obr. 15, byl co se týče vývojového trendu velmi podobný předchozímu roku. Opět lze vidět exponenciální růst od výše minimálního důchodu 12 000 Kč. Dodatečné náklady jsou ve velmi podobné výši. Tedy alespoň pro nižší minimální důchod. Při částce 7 000 Kč, jsou dodatečné náklady ve výši 0,4 mld. Kč pro muže a 0,6 mld. Kč pro ženy. V případě minimálního důchodu 15 000 Kč narostou na 8,48 mld. Kč u mužů a 25,22 mld. Kč u žen. Oproti předešlému roku je tato částka značně zmenšená. Nepoměr mezi pohlavím ale stále přetrvává, a to stejným poměrem jako v roce 2019. Průměrný důchod narůstá stejným tempem podle předešlého roku, ale s tím

rozdílem, že při ho vyšších důchodech převyšuje. Za předpokladu, že minimální důchod bude 7 000 Kč je průměrný důchod 14 469 Kč a při 15 000 Kč 15 974 Kč.

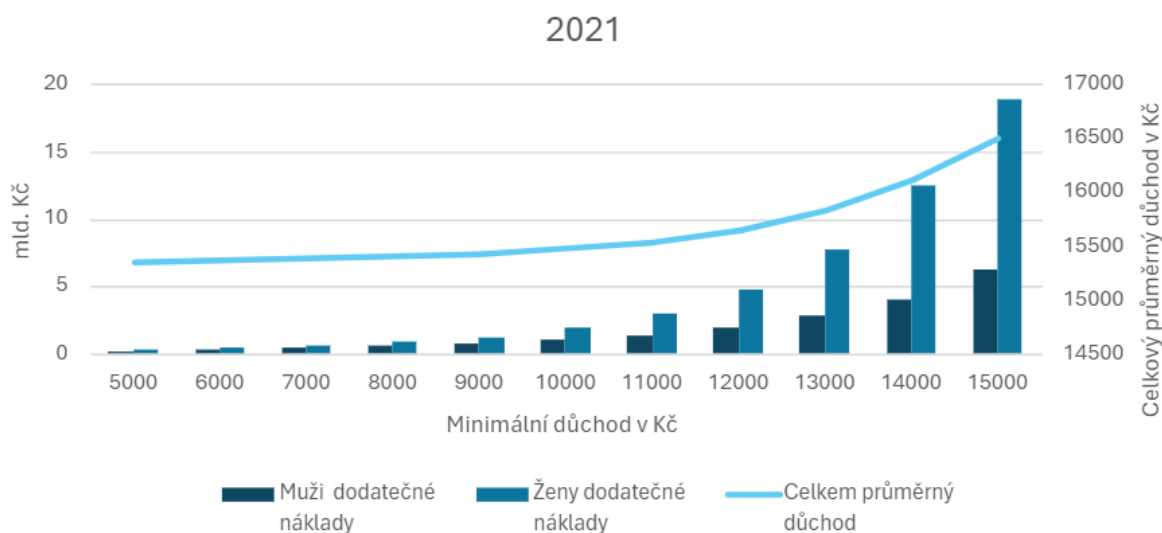
Obr. 15: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2020

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Data pro rok 2021 jsou znázorněna na obr. 16, který je poukazuje na vývoj pro další časové období.

Obr. 16: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2021

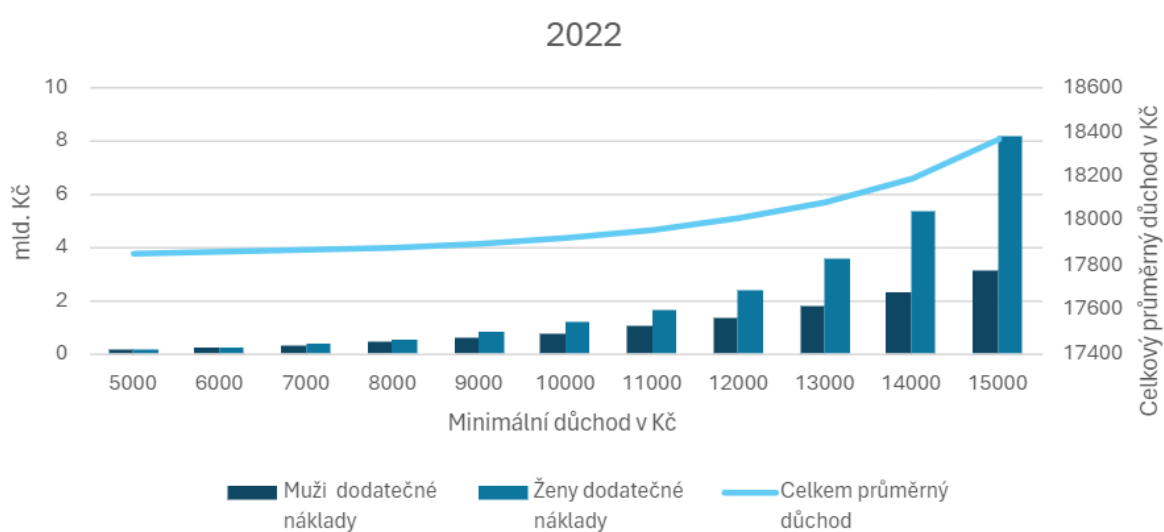

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Následující rok 2021 dokazuje menší páku nižších minimálních důchodů na dodatečné náklady. Nicméně nárůstový trend od částky 12 000 Kč zůstává zachován. Pro nižší částky se dodatečné náklady opět nijak zásadně neliší. Pro částku 7 000 Kč lehce klesly

dodatečné náklady 0,39 mld. Kč pro muže a 0,55 mld. Kč pro ženy. U 15 000 Kč byl pokles znovu výraznější. Zavedení minimálním důchodu 15 000 Kč by stálo navíc 6,2 Kč u mužů a 18,92 mld. Kč u žen. Při porovnání křivky průměrného důchodu si lze všimnout menšího nárůstu u vyšších částek minimálního důchodu. Je to z důvodu valorizace důchodů na vyšší částku. Proto se snižuje vliv minimálního důchodu na tento ukazatel. Při dávce 7 000 Kč by narostl průměrný důchod na 15 385 Kč a při 15 000 Kč na 16 512 Kč.

Obr. 17: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2022

Zdroj: vlastní zpracování, 2024

Poslední zkoumaný rok 2022, viz obr. 17, díky celkovým vyšším důchodům ukazuje výrazný pokles dodatečných nákladů. U mužů se náklady zvyšují opravdu jen lehce. Pro minimální důchod 7 000 Kč jsou 0,3 mld. Kč a pro 15 000 Kč jen 3,14 mld. Kč. Naopak ženy mají nárůst nákladů dramatičtější. Při výši 7 000 Kč jsou dodatečné náklady jen 3,14 mld. Kč a při 15 000 Kč 8,2 mld. Kč. Proti předcházejícím rokům, zde průměrný důchod již nenarůstá tak výrazně. V případě minimálního důchodu 7 000 Kč průměrný důchod vzroste na 17 870 Kč. Ale při dávce 15 000 Kč se zvýší jen na 18 369 Kč.

Při porovnání všech roků je vidět veliký nepoměr v nákladech na minimální důchod mezi muži a ženami. Ty byly v průběhu let průměrně trojnásobné oproti mužům. Je zde také možné pozorovat snižující se dodatečné náklady s postupující dobou. Zatím, co se u dodatečných nákladů na muže při zvyšování dávek v čase snižovalo tempo růstu, u žen se téměř nezměnilo. Ženy, i z důvodů nižších důchodů, mají vyšší negativní dopad na rozpočet než muži. Ale i přes to se u nich v průběhu let náklady na minimální důchody

snižovali. Nejvyšší pokles je zaznamenán mezi roky 2021 a 2022. Zde byl pokles u vyšších dávek až o polovinu.

Co se týká vývoje průměrného důchodu, tak lze pozorovat pokles jeho stoupající tendence. V letech 2019 a 2020 je nárůst průměrného důchodu k hranici 10 000 Kč pozvolný a následně exponenciálně vzroste. V dalších dvou letech lze také pozorovat nárůst, ale již není tak výrazný. V zásadě se ale v průběhu let navyšuje, což znamená, že správně reaguje na přirozenou zvyšující se hranici průměrného důchodu bez minimálních důchodů. Zvyšování průměrného důchodu v závislosti na výši minimálního důchodu lze vyjádřit i číselně. Pro srovnání autor zvolil krajní částky 5 000 Kč a 15 000 Kč pro které byly provedeny výpočty. V roce 2019 by se průměrný důchod navýšil z 13 336 Kč zhruba až o 2 000 Kč. Postupně se tyto rozdíly zmenšují. Rok 2020 umožňuje rozdíl mezi nejnižším a nejvyšším průměrným důchodem 1 500 Kč. V následujícím roce 2021 se rozptyl opět zmenšuje. Konkrétně je zde možný 12 000 Kč rozdíl. A naposled pro rok 2022 je výrazně nejmenší, a to pouze 500 Kč. Nejvyšší průměrný důchod pro částku 15 000 Kč je 18 369 Kč.

3.2 Portugalsko

Jako další uvedenou zemí se systémem minimálních důchodů je Portugalsko. Zde je systém sociálního zajištění obsažen ve dvou pilířích. Konkrétně se část minimálního důchodu nacházejí v prvním z nich. Tak jako v České republice slouží primárně k zajištění úplně těch nejzákladnějších potřeb. Ale oproti Česku není pro všechny stejná výše minimální dávky. Naopak závisí na počtu odpracovaných let neboli let, po kterých účastník přispíval do systému. Aby na tuto minimální část důchodu měl peníze je potřeba neustálého financování. Konkrétně se minimální důchody financují s odvedených daní z příjmů.

V Portugalsku nárok na minimální důchod získá ten, který alespoň 15 let přispíval do hlavního důchodového systému. Tato 15letá hranice neplatila vždy. Ještě do roku 1994 platila o třetinu nižší hranice, a to tedy v délce 10 let. Takže pro všechny, kteří dosáhli důchodového věku před tímto rokem, stačilo přispívat pouze 10 let do hlavního systému pro udělení minimální důchodové dávky.

Na druhou stranu s narůstající dobou přispívání roste i výše minimální dávky, kterou účastník dostane. Slouží to jakožto způsob motivace pro nepracující, aby věděli, že čím

déle budou pracovat, tím více peněz budou v důchodu dostávat. Aby ale stát dokázal zaplatit dávky všem účastníkům podle jejich zásluh, existuje horní hranice počtu let přispívání, po které již příspěvek nenarůstá. Tato hranice byla stanovena na 31 letech přispívání. Což v průměru vychází tak, že každý člověk, který většinu svého produktivního života pracuje a přispívá do systému, vždy dosáhne na nejvyšší příspěvek. V porovnání s ostatními evropskými zeměmi je Portugalsko přesně uprostřed co se týče počtu let přispívání na získání minimálního důchodu. Rozdíl výše minimálního důchodu mezi účastníkem s 31 lety přispívání oproti tomu s 15 lety je značný. Konkrétně s 31 lety dostane důchod ve výši 30 % z průměrné mzdy, oproti 21 % s 15 lety přispívání, viz tab. 4. Pozitivní ale je, že delší výpadky příjmů spojené s mateřstvím, otcovstvím, nezaměstnaností, nemocí a péčí o rodinu také patří do doby přispívání (OECD, 2019).

Tab. 4: Výše minimálního důchodu dle doby přispívání

Doba přispívání	% z průměrné mzdy
10–15 let	21
16–20 let	22
21–30 let	24
31 a více let	30

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD (2019), 2024

3.3 Polsko

Jedno z hlavních období změn v důchodovém systému Polska přišlo po druhé světové válce. Bylo to převážně z důvodu velkého počtu osob s nárokem na důchod a dosavadní systém tak nebyl schopen poskytnout dostatečně vysoké důchodové dávky.

Tím bylo Polsko donuceno k radikálním změnám v několika částech. Jako první bylo potřeba upravit vzorec na výpočet důchodů, dále přišlo navýšení nominální úrovně mezd, podle kterých se dále dopočítává důchodová dávka. Zároveň bylo potřeba vyřešit téma valorizace. Proto byl v roce 1956 vydán dekret pro zavedení minimálního starobního příspěvku. Následně na to v roce 1968 byla stanovena minimální výše důchodu. Současně se musely změnit i podmínky pro získání tohoto typu důchodu. Jednou z nich bylo zavedení hranice věku pro získání nároku na důchod. Konkrétně u mužů na 65 let a u žen na 60 let. Samozřejmě existovala možnost odejít do důchodu dříve, ale to jen výjimečně

a jen u nějakých profesí. Délka doby, po kterou daný účastník přispívá do systému pomocí daní (pracuje) je taky zákonem stanovená. U mužů je tato hranice minimálně 25 let a u žen 20 let. Bez splnění podmínek nemá nárok na důchod.

Dalším zásadním bodem je, jaká by ideálně měla být výše minimálního důchodu, aby důchodcům bylo zajištěno životní minimum, ale zároveň nenastal problém s financováním takového nástroje. Kromě toho bylo nutno vyřešit jakým způsobem bude docházet k valorizaci minimálních důchodů. Zda v závislosti na inflaci, růstu průměrné mzdy, nebo jiným způsobem. Následuje pravidlo, které přišlo na konci 80. let 20. století, udává, že by se výše minimálního důchodu měla rovnat minimálně 90 % minimální mzdy.

Důležitý milník pro důchodový systém v Polsku byl i 1. leden 1999. V tento den proběhla duchová reforma. Dříve provedené změny zůstaly, tedy alespoň co se týče doby přispívání a minimální hranice pro odchod do důchodu. Nově byly ale minimální důchody financovány z veřejného rozpočtu, a tím pádem z daní. „Děje se tak prostřednictvím dotace k individuální dávce vypočtené na základě nového vzorce pro výpočet důchodu podle DC“ (Ratajczak & Bartkowiak, 2021, s. 61). Jde tedy o podporu pro ty lidi, kteří si bohužel nezvládli odvádět dostatečné množství financí na důchodové spoření, aby měli vyšší důchod. Jde tedy o nejzákladnější sociální dávku. Ta je totiž dostupná pro všechny občany po splnění výše zmíněných podmínek. (Ratajczak & Bartkowiak, 2021)

Základními body polského minimálního důchodu tedy je minimální věková hranice pro odchod do důchodu u mužů 65 let a u žen 60 let. Na to navazuje minimální požadovaná doba přispívání do důchodového systému pro muže 25 let a pro ženy 20 let. Je důležité si ještě uvědomit fakt, že se jedná o minimální (základní) část důchodu, takže jako u většiny dalších zemí je financována z veřejného rozpočtu doplňovaného z daní. Nepobírají ho všichni důchodci, ale slouží především pro zajištění základních životních potřeb pro občany, kteří nedosáhnou na vyšší důchod.

3.4 Shrnutí

Česká republika, Portugalsko i Polsko jsou země s dosti odlišnými systémy sociálního zabezpečí, o to více se tedy liší samotný minimální důchod. První ze zmíněných zemí má tedy svůj systém, a tak i dávku minimálního důchodu rozdělenou na dvě části. Jedna je pevně daná částka pro všechny stejná (v roce 2024 4 400 Kč). A druhá je pohyblivá výše. Ta se určuje pro každého individuálně v závislosti na průměrném hrubém výdělku a doby

po kterou odváděl příspěvky (pro rok 2024 činí minimum 770 Kč). Celkem je nejnižší možný důchod, který mohou lidé dostat 5 170 Kč. Podmínky pro získání důchodu jsou zde pro osoby narozené po roce 1971 dovršení věku 65 let u mužů i u žen. Pro osoby narozené před tímto datem byly podmínky u mužů dosažení věku 60 let a u žen byla hranice závislá na počtu vychovaných dětí. Další podmínkou je splnění počtu let přispívání do systému. Ten je od roku 2019 stanoven na 35 let.

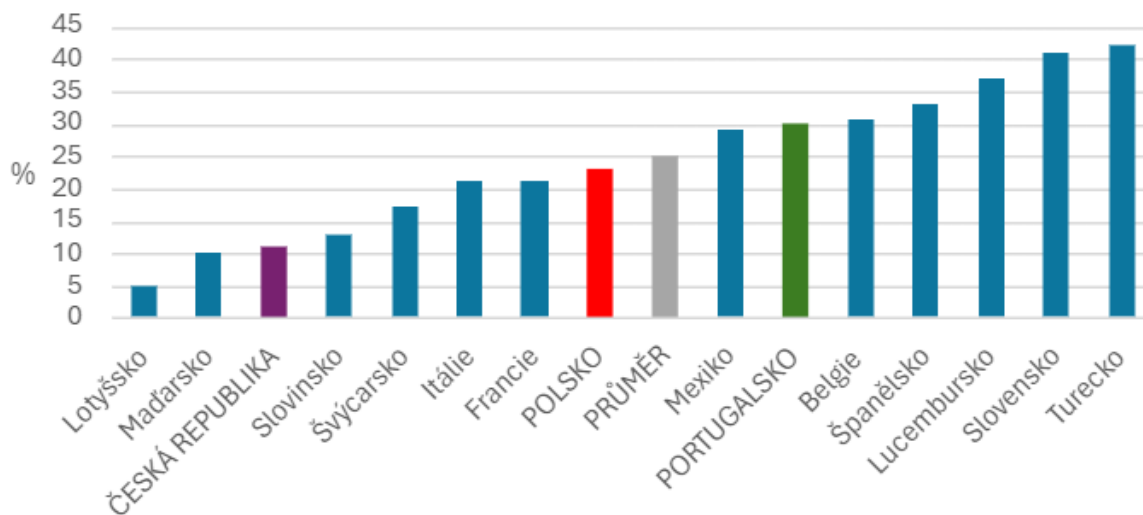
Portugalsko na to jde jiným způsobem. Ve srovnání s Českou republikou, kde je minimální výše důchodů stejná pro všechny, tak zde je odstupňována do čtyř kategorií. Zakládá si hlavně na době přispívání, respektive na počtu odpracovaných let. Jednotlivé stupně mají výši danou procentem z průměrné mzdy. První skupina od 10 do 15 let přispívání bohužel pro důchodce, kteří dosáhli důchodového věku po roce 1994 již neplatí. Pro ně je určena minimální hranice 15 let. Obecně je ale tento systém nastaven na pozitivním podporování účastníků pro co nejdelší čas přispívání. Při dosažení nejvyšší možné výše důchodu 30 % z průměrné mzdy se Portugalsko řadí mezi země s vyššími důchody.

Polsko je svým způsobem blíže České republice než Portugalsku, jelikož nerozděluje výši důchodů podle počtu let přispívání, ale jde směrem podobným jako Česká republika. Na druhé straně částku minimálního důchodu má naopak pro všechny stejnou. Tato částka se každoročně valorizuje a pro rok 2024 je částka 1 781 zlotých (10 500 Kč). Pro nárok na tento důchod je nutné dosáhnout věku 65 let u mužů a 60 let u žen. Další podmínkou je minimální doba přispívání. Pro muže je tato hranice 25 let a pro ženy 20 let. Minimální důchod ale v Polsku nepobírají všichni. Pro důchodce, kteří si za dobu produktivního života odváděli na důchodové spoření, se vypočítává vyšší důchod individuálně v závislosti na výši mzdy a doby přispívání.

Podle OECD (2019) je maximální možná výše minimálního důchodu je v poměru k průměrné mzdě v rámci zemí s důchodovým systémem rozdělena na obr. 18. Portugalsko se svými 30 % překročilo průměr 24 %. Patří tedy do skupiny zemí s vyšším minimálním důchodem společně například s Belgií, Španělskem nebo třeba Tureckem. Polsko se nachází v žebříčku přesně uprostřed. Konkrétně má maximální možnou výši minimálního důchodu 23 % z průměrné mzdy. To je pořád přínosná hranice. Naopak Česká republika je v tomto ukazateli na velice nízké hodnotě. Podle OECD je až na třetí nejnižší pozici. Maximální možná hranice dosahuje 11 %. Což je ve srovnání s ostatními

vybranými zeměmi poněkud málo. Rozdíly zemí sledovaných OECD lze vidět v procentech na obr. 18.

Obr. 18: Úroveň minimálního důchodu v porovnání s průměrnou mzdou (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD (2019), 2024

3.5 Rozdělení podle OECD

Podle OECD (2019) se z hlediska systému minimálního důchodu dělí země OECD na čtyři skupiny. První úrovní jsou země s jednou úrovní minimálního důchodu. Je to nejpočetnější skupina a patří sem Česká republika, Itálie, Polsko, Maďarsko, Španělsko, Slovinsko, Turecko a Mexiko. Minimální počet let odvádění příspěvků na získání minimálního důchodu se pohybuje mezi 15 a 35 lety.

Druhá skupina obsahuje například Francii a Švýcarsko. Jedná se o systém s rostoucími minimálními důchody. Důchody se lineárně zvyšují v závislosti na délce placení příspěvků, nejčastěji od prvního čtvrtletí nebo roku placení příspěvků. Každé další čtvrtletí nebo rok se jim navyšuje minimální důchod o stejnou sumu.

Třetí skupina zahrnuje Belgie, Lucembursko a Slovensko. Jedná se o kombinaci předešlých dvou systémů. Nejprve je nutné dosáhnout minimálního počtu let přispívání. Po jeho dosažení se dávka bude lineárně navyšovat.

Poslední, čtvrtá skupina, do které spadá Portugalsko nebo Lotyšsko. Tato skupina obsahuje čtyři úrovně minimálního důchodu v závislosti na počtu let přispívání. V případě Portugalska je ale plán zredukovat tyto skupiny do třech.

3.6 Výsledky a diskuze

Výsledky tohoto šetření ukázaly rozdíly v přístupu vybraných zemí k minimálnímu důchodu. I když jde všem o zabezpečení základních potřeb svých občanů, každá země má k tomu jinou cestu. Liší se jak ve způsobech výpočtu dávky, tak i v podmínkách, které je nutné splnit pro získání nároku na dávku.

Při porovnávání byl zjištěn veliký nepoměr mezi muži a ženami v riziku chudoby v důchodovém věku. Zároveň je vidět, že nejméně riziková na chudobu jsou senioři v České republice. A ještě konkrétněji, ti ve věkové skupině 65 až 74 let. Tam totiž za poslední sledované období nepřekročila míra rizika 15 %. Na druhou stranu nejhůře jsou na tom Portugalci, a potom spíše ještě ti ve věkové skupině 75 let a více. Zde za období 2015 až 2022 se míra rizika dostala přes hranici 25 % hned čtyřikrát.

Teď je na čase podívat na autorovo vyhodnocení a případně jaký model se mu více zamlouval. Český systém mu přijde jasný, v pořádku srozumitelný, portugalský je velice zajímavý, ale zároveň si ponechává svou jednoduchost a funkčnost. Je jasně dáno, jaký účastník dostane minimální důchod při odpracování daného počtu let. Tedy jednoduché a přehledné stanovení nároku. Polsko se velmi podobá České republice. Má pevný minimální důchod pro všechny stejný, který se každoročně valorizuje. Má určené také minimální hranice počtu let, které je potřeba splnit pro získání nároku na důchod, ale je více striktní než portugalský systém.

Vzhledem k uvedenému by mohla zaznít otázka: Který z těchto systémů je nejlepší? Na tuto otázku se nedá jednoznačně odpovědět. Je nutné brát v úvahu, že penzijní systém každé země se vyvíjí a odráží aspekty ekonomické, ale i kulturně-historické, například s ohledem na pojetí solidarity v dané společnosti a snaze zabezpečit obecně populaci, nebo se věnovat jen těm nejpotřebnějším.

Každý z uvedených systémů má tak své kladné, ale rovněž záporné stránky. Podle autora by ideální systém měl vypadat následně. Jako základ poslouží funkční systém zásluhovosti, již fungující v Portugalsku. Přidat minimální dobu přispívání do systému podle Polska. A nakonec využít individuálnějšího pojetí dle České republiky. Výsledný systém by vypadal následovně. Zvolit tři skupiny podle počtu odpracovaných let. Například 20–25 let, 25–35 let a 35 a více let. S tím souvisí minimální hranice pro získání nároku, která je stanovená na 20 let. Minimální věk, ve kterém bude možné odejít do důchodu bude jako ve většině zemí 65 let. K částce získané podle zařazení do skupiny

závisle na počtu odpracovaných let by se dávka navýšila u každého jedince individuálně. Částka by se počítala v závislosti na reálném počtu odpracovaných let a výši průměrné mzdy za tuto dobu (podobně, jako je tomu v České republice).

S tím, že kdo by nedosáhl počtu 20 odpracovaných let nebo hranice 65 let věku, by neměl nárok na minimální důchod v žádné výši.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem minimálních důchodů a problematikou jejich fungování. Proč a jestli vůbec jsou pro společnost důležité. Jakou roli mají při zabezpečování životní úrovně seniorů, poté co už nemohou pracovat. Cílem práce bylo zhodnocení dopadů minimálního důchodu na vybrané země. Tento cíl je možné považovat za splněný, kdy v práci byly postupně rozebrány a popsány tři kapitoly. Konkrétně se jedná o Sociální zabezpečení a důchodový systém, Minimální důchody a Praktickou část.

V první části práce je popsán význam a funkčnost sociálního zabezpečení, které je úplným středobodem pro jakýkoliv důchod. Lze rozlišovat několik forem, kam patří sociální pojištění (odložení finančních prostředků na stáří), podpora (příspěvek na bydlení, na dítě, pohřebné atd.) a pomoc (podpora v nouzi). Dále jsou popsány dva základní sociální modely důchodových systémů. A to sice Bismarckův pojistný systém a pojistný systém podle Beveridge. Práce také používá rozdělení do daných skupin podle způsobu financování a podle struktury. Podle financování se dělí na příspěvkově definované plán (DC) financování, který je nejvíce reprezentován systémem fondového financování (FF). Další velmi často používaný penzijní plán je Dávkově definovaná penzijní plán (DB). Do něj patří nejvíce používaný systém ve vyspělých zemích, a to konkrétně důchodový systém s průběžným financováním (PAYG). Mimo tyto dva nejrozšířenější modely patří také hybridní DB penzijní plán, Smíšený DB penzijní plán, NDC penzijní plán (ten je třetí nejpoužívanější). Následně jsou podrobně popsány možné struktury důchodových systémů. Třípilířový, jakožto základní, obsahuje tři pilíře. Státní, Zaměstnanecký a Soukromý. Pětipilířový systém je více podrobnější a jedná se o rozšíření původního třípilířového systému Světovou bankou. Dělí se na Základní bezpříspěvkový, Mandatorní veřejný a soukromý, Dobrovolný soukromý a Služby. Vznikl hlavně z důvodu zastaralosti třípilířového, který již neseseděl do současných potřeb společnosti. OECD přišla z ryze odlišným rozdělením. Dělí systém na vrstvy, a nikoliv na pilíře. První dvě z nich popisují mandatorní systémy a třetí (poslední) se zaměřuje na dobrovolné přístupy.

Druhá část byla zaměřena na problematiku minimálních důchodů. Konkrétně o co se jedná, kdo na něj má nárok a v jakých zemích se vyskytuje. Zjistilo se, proč je minimální důchod důležitý pro udržení nebo zlepšení životní úrovně seniorů a zamezení nárůstu míry chudoby v této věkové skupině. Mezi hlavní sociálně ekonomické důsledky patří

zajištění základních životních potřeb pro život. To znamená, poskytnout dostatečnou finanční pomoc, aby senioři měli na bydlení, stravu, léky a další zdravotní péči. S minimálním důchodem se pojí řada výhod, ale i nevýhod. Příkladem je zvyšující se poptávka po zboží s navyšováním důchodů. To opět povede k následnému růstu cen.

Poslední část se soustřeďuje na popis a fungování systémů minimálních důchodů vybraných zemí. Srovnání míry rizika chudoby těchto zemí a srovnání a vyhodnocení získaných poznatků. Celkově jsou, i přes nejvyšší důchod v porovnání k HDP, nejvíce ohroženi chudobou právě portugalští senioři. Naopak nejnižší riziko chudoby je v České republice. Grafické znázornění možných dodatečných nákladů při různých výších minimálního důchodu v České republice ukázalo vývoj v čase. V závislosti na přirozeně se zvyšujícím průměrném důchodu, se tyto náklady postupně snižovaly.

Shrnutí praktické části proběhlo formou komparace vybraných zemí a vyzdvihnutím nejzásadnějších znaků minimálních důchodů v nich. S tím je spojeno i autorovo doporučení na ideální systém tohoto důchodu, který by využil to nejlepší ze zmíněných zemí.

Na úplný závěr této práce lze říci, že jsou minimální důchody důležitou součástí sociálního zabezpečení seniorů a že by neměly být zapomínány. Je potřebné, aby si každá země vyhranila dostatečný rozpočet na tyto dávky a odvděčila se tak minulým pracujícím generacím, které nyní potřebují minimálně základní zabezpečení.

Seznam použitých zdrojů

- Bělina, M. a kol. (1989). *Československé právo sociálního zabezpečení*. Univerzita Karlova
- Cipra, T. (2012). *Penze: kvantitativní přístup*. Ekopress.
- ČSSZ (2024). *Důchodová kalkulačka*. Dostupné 19.4.2024 z <https://www.cssz.cz/duchodova-kalkulacka>
- ČSSZ (2024). *Počet vyplacených důchodů podle měsíční výše důchodu*. Dostupné 8.4.2024 z <https://data.cssz.cz/web/otvorena-data/graf-pocet-vyplacenyx-duchodu-podle-mesicni-vyse-duchodu>
- Dethier, J.-J., Pestieau, P., & Ali, R. (2011). The impact of a minimum pension on old age poverty and its budgetary cost. Evidence from Latin America. *Revista de Economía del Rosario*, 14(2), 37-65. <https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/118997/1/JDPPThe%20impact%20of%20a%20minimum%20pension%20.pdf>
- Eurostat (2024). *Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex*. Dostupné 5.2. 2024 z https://doi.org/10.2908/ILC_PEPS01N
- Evropská komise (n.d.). *Česká republika – Starobní důchody*. Dostupné 14.3.2024 z <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=cs&intPageId=4478>
- Kahoun, V., Bednář, J., Kučera, M., Kučerová, B., Loukota, I., Molek, J., Pražmová, V., & Šimák, M. (2013). *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly* (2. vyd.). Triton.
- Krebs, V., Durdisová, J., Kotýnková, M., Poláková, O., Žižková, J., Vlček, M., Vychová, H., & Sunega, P. (2007). *Sociální politika* (4. vyd.). ASPI.
- MPSV (2019). *Ministryně Maláčová představila komisi pro spravedlivé důchody*. Tisková zpráva. Dostupné 1.4.2024 z https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_-_Ministryne_Malacova_predstavila_komisi_pro_spravedlive_duchody.pdf/f0c607e8-f878-1984-79f7-75bb2dc36cce
- MSPV (2019). *Komise pro spravedlivé důchody se zabývala problematikou příjmů a výdajů v příštích desetiletích*. Tisková zpráva. Dostupné 1.4.2024 z https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ+-+KSD+11_10_2019.pdf/cc6fd30b-3f2e-db72-2d6b-68d62da6a7e8
- MSPV (2022). *Starobní důchody*. Dostupné 13.4.2024 z <https://www.mpsv.cz/starobni-duchody>
- MPSV (2022). *Státní sociální podpora*. Dostupné 31.10.2023 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/statni-socialni-podpora#pzd>
- Národní rozpočtová rada (2019). *Rámcový odhad fiskálních dopadů zavedení minimálního základního důchodu*. Tisková zpráva. Dostupné 1.4.2024 z <https://www.rozpocetovarada.cz/publikace/ramcovy-odhad-fiskalnich-dopadu-zavedeni-minimalniho-zakladniho-duchodu/>
- OECD (2019). *OECD Reviews of Pension Systems: Portugal*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264313736-en>

- OECD (2020). *OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e6387738-en>
- OECD (2023). *Pensions at a Glance 2023: OECD and G20 Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/678055dd-en>
- Petrides, L. V., & Dangerfield, B. C. (2003). *Financing retirement: A basic economic analysis of the Pay-As-You-Go (PAYG) system and the expected consequences from a transition to a Fully-Funded (FF) scheme*. *System Dynamics Review* 3, 1-17. <https://proceedings.systemdynamics.org/2003/proceed/PAPERS/393.pdf>
- Poradnik Przedsiębiorcy (2024). *Najniższa emerytura 2024 - ile wynosi minimalna emerytura w Polsce?*. Dostępne 13.4.2024 z [https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-ile-wynosi-najnizsza-emerytura-i-kto-ma-do-niej-prawo](https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-ile-wynosi-najnizsza-emerytura-i-kto-ma-do-niej-prawohttps://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-ile-wynosi-najnizsza-emerytura-i-kto-ma-do-niej-prawo)
- Potůček, M. (2016). *Veřejná politika*. C.H. Beck.
- Ratajczak, J., & Bartkowiak, M. (2021). Minimum pension as the instrument for protecting the elderly against poverty in Poland. *Problemy Polityki Społecznej*, 53(2), 54–73. <https://doi.org/10.31971/pps/137911>
- Scardino Devoto, A. (2003). *Minimum pension guarantees*. International Social Security Association. <https://www.issa.int/html/pdf/mexico03/2scardino.pdf>
- Weigl, J., Kovář, M., Vostatek, J., Hloušek, V., Kvaček, R., Rákosník, J., Stellner, F., Dejmek, J., & Junek, V. (2015). *Otto von Bismarck: 200 let od narození*. Institut Václava Klause.

Seznam tabulek

Tab. 1: Zhodnocení systémů FF a PAYG.....	14
Tab. 2: Penzijní plány využívané v zemích Evropy	19
Tab. 3: Typy minimálních důchodů využívané ve vybraných zemích.....	22
Tab. 4: Výše minimálního důchodu dle doby přispívání.....	39

Seznam obrázků

Obr. 1: Třípilířový důchodový systém.....	15
Obr. 2: Pětipilířový důchodový systém	16
Obr. 3: Vrstvy OECD systému	18
Obr. 4: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let celkem (v %)	24
Obr. 5: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let muži (v %).....	25
Obr. 6: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65+ let ženy (v %)	25
Obr. 7: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let celkem (v %).....	26
Obr. 8: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let muži (v %).....	26
Obr. 9: Riziko ohrožení chudobou ve věku 65–74 let ženy (v %).....	27
Obr. 10: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let celkem (v %)	27
Obr. 11: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let muži (v %).....	28
Obr. 12: Riziko ohrožení chudobou ve věku 75+ let ženy (v %)	28
Obr. 13: Dodatečné náklady minimálních důchodů v závislosti na výši příspěvků	34
Obr. 14: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2019	35
Obr. 15: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2020	36
Obr. 16: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2021	36
Obr. 17: Dodatečné náklady minimálních důchodů v roce 2022	37
Obr. 18: Úroveň minimálního důchodu v porovnání s průměrnou mzdou (v %).....	42

Abstrakt

Vrba, J. (2024). *Ekonomické dopady zavedení minimálního důchodu*. [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: sociální zabezpečení, minimální důchod, důchodový systém, socioekonomické důsledky

Tato bakalářská práce se zaměřuje na definování pojmu sociální zabezpečení, konkrétně minimálního důchodu a komparaci systémů minimálního důchodu v České republice, Portugalsku a Polsku. Nejprve je v první části vysvětlen pojem sociální zabezpečení a jeho podrobnější analýzu funkce. V rámci toho jsou zde popsány druhy a funkčnost důchodového systému. Druhá část definuje minimální důchod a jeho možné sociální a ekonomické dopady. Ve třetí části je provedena komparace míry chudoby důchodců ve vybraných zemích. Dále analýza systémů minimálních důchodů ve výše zmíněných zemích s důrazem na Českou republiku. Nakonec jsou minimální důchody ve vybraných zemích ještě srovnány s dalšími zeměmi doplněné o závěrečné shrnutí.

Abstract

Vrba, J. (2024). *Economic Impact of Implementing a Minimum Pension*. [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: social security, minimum pension, pension system, socio-economic impacts

This bachelor thesis focuses on defining the concept of social security, specifically the minimum pension, and comparing the minimum pension systems in the Czech Republic, Portugal and Poland. In the first part, the concept of social security is explained, and its function is analysed in more detail. Within this, the types and functionality of the pension system are described. The second part defines the minimum pension and its possible social and economic impacts. The third part compares the poverty rates of pensioners in selected countries. It continues with an analysis of minimum pension systems in the above-mentioned countries, with a focus on the Czech Republic. At the end, the minimum pensions in the selected countries are compared with other countries, supplemented by a final summary.